

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

магістра

**на тему «ТЕАТРАЛІЗОВАНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ
КОМУНІКАТИВНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ДІТЕЙ СТАРШОГО
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ»**

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.0123-з
спеціальності 012 «Дошкільна освіта»
освітньо-професійної програми «Дошкільна освіта»
В. О. Касяненко

Керівник: доцент кафедри дошкільної та початкової
освіти, к. пед. н. _____ А. Ф. Курінна

Рецензент: доцент кафедри дошкільної та
початкової освіти, к. пед. н. _____ О. О. Самсонова

Запоріжжя

2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціальної педагогіки та психології
Кафедра дошкільної та початкової освіти
Рівень вищої освіти магістерський
Спеціальність 012 «Дошкільна освіта»
Освітньо-професійна програма «Дошкільна освіта»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри _____

«_____» _____ 20__ року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ

1. Тема роботи: «Театралізована діяльність як засіб формування комунікативних компетентностей у дітей старшого дошкільного віку»
керівник роботи Курінна Алла Феліксівна, кандидат педагогічних наук, доцент

затверджена наказом ЗНУ від «24» вересня 2024 р. № 1447-с

2. Строк подання студентом роботи: 02 грудня 2024 р.

3. Вихідні дані до роботи: матеріали педагогічної практики, курсових робіт

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, що належить розробити): уточнити зміст та сутність основних понять дослідження; визначити напрями розвитку сучасних концепцій і підходів, які впливають на формування комунікативних компетентностей у дітей старшого дошкільного віку; розробити та теоретично обґрунтувати методику формування комунікативних компетентностей дошкільнят за допомогою театралізованої діяльності; перевірити її результативність у педагогічній діяльності ЗДО «Гармонія».

5. Перелік графічного матеріалу: таблиць – 4, рисунків – 1 із результатами дослідження

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали консультанта	Дата, підпис	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Вступ	Курінна А. Ф.	24.05.2024 р.	24.05.2024 р.
Розділ 1	Курінна А. Ф.	14.07.2024 р.	14.07.2024 р.
Розділ 2	Курінна А. Ф.	14.10.2024 р.	14.10.2024 р.
Висновки	Курінна А. Ф.	21.11.2024 р.	21.11.2024 р.
Додатки	Курінна А. Ф.	21.11.2024 р.	21.11.2024

7. Дата видачі завдання: 24.05.2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Збір та систематизація матеріалу	січень-лютий	виконано
2	Написання вступу	квітень	виконано
3	Написання першого розділу	травень-червень	виконано
4	Написання другого розділу	серпень-вересень	виконано
5	Написання висновків	жовтень	виконано
6	Оформлення роботи	листопад	виконано
7	Захист	грудень	

Студент

(підпис)

В. О. Касьяненко
(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

(підпис)

А. Ф. Курінна
(прізвище та ініціали)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер

(підпис)

Н. В. Вахняк
(прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота містить 82 с., 4 таблиць, 1 рисунок, 49 джерела, 10 додатків.

Об'єкт дослідження: процес формування комунікативних навичок у дітей старшого дошкільного віку.

Предмет дослідження: засоби театралізованої діяльності у процесі формування комунікативних навичок дошкільників.

Мета кваліфікаційної роботи полягає в теоретичному обґрунтуванні та практичному дослідженні впливу театралізованої діяльності на розвиток комунікаційних навичок у дітей старшого дошкільного віку.

Для виконання поставлених завдань, використані наступні **методи:** *теоретичні* – вивчення та аналіз педагогічних джерел, наукової літератури та нормативно-правових документів; *емпіричні* – спостереження за взаємодією та самостійною діяльністю дітей старшого дошкільного віку в дошкільному навчальному закладі, бесіди і опитування педагогічних працівників ЗДО та батьків, індивідуальні бесіди з дітьми, обробка отриманих даних, встановлення показників аналізу, інтерпретація їхнього змісту.

Теоретичне значення проведеного дослідження полягає у створенні та науковому обґрунтуванні змісту розвитку базових комунікативних навичок у дітей старшого дошкільного віку за допомогою використання театральних методів.

Практичне значення отриманих результатів полягає в застосуванні моделі розвитку базових комунікативних навичок у дітей старшого дошкільного віку через впровадження методів театралізації в освітній процес дошкільного закладу.

Ключові слова: комунікативні компетентності, театралізована діяльність, старший дошкільний вік, педагогічні умови, мовленнєвий розвиток.

SUMMARY

To the diploma work on the topic “Theatrical activity as a means of forming communicative competences in children of senior preschool age”

The qualification work contains 82 pages, 4 tables, 1 figures, 49 sources, 10 applications.

The qualification work is devoted to the study and analysis of theatrical activity as an effective means for the formation of communicative competencies in senior preschool children. The work conducts a comprehensive study to identify the pedagogical conditions under which theatrical games become a means of developing speech and social skills in preschoolers.

Relevance of the topic. The formation of communicative competencies in senior preschool children is an important stage in their social and personal development. In the modern system of preschool education, theatrical activities occupy a special place, as they combine play, creativity, communication and learning, which contributes to the comprehensive development of the child.

Object of study: the process of forming communication skills in children of senior preschool age.

Subject of research: means of theatrical activity in the process of forming preschoolers' communication skills.

The purpose of this qualification work is to theoretically substantiate and practically study the influence of theatrical activity on the development of communication skills in senior preschool children. The work will highlight the methods, techniques and means of using theatrical activities in preschool institutions, as well as analyze the results of this approach to teaching.

The objectives of the study are:

1. Familiarization with the psychological and pedagogical literature on the development of communication skills in senior preschool children.

2. Establishment of pedagogical conditions that promote the development of communication skills in senior preschool children.

3. Development of methods and criteria for assessing the development of communication skills in senior preschool children.

4. To test the effectiveness of pedagogical conditions on the development of communication skills in senior preschool children by means of theatricalization.

To accomplish the tasks, the following methods were used: theoretical – study and analysis of pedagogical sources, scientific literature and regulatory documents; empirical – observation of interaction and independent activity of senior preschool children in preschool educational institution, interviews and surveys of pedagogical staff of preschool educational institutions, individual interviews with children, processing of the data, establishment of analysis indicators, interpretation of their content.

The theoretical significance of the study is to create and scientifically substantiate the content of the development of basic communication skills in senior preschool children through the use of theatrical methods.

The practical significance of the results obtained is the application of the model of development of basic communication skills in senior preschool children through the introduction of theatricalization methods in the educational process of preschool institutions.

The results of the experimental work showed that the use of theatrical games as a means of forming communication competencies has a positive effect on the development of speech, the ability to interact, and also contributes to the emotional and social adaptation of older preschool children.

Based on the study, it can be concluded that theatrical activities are an effective means of developing communication competencies in older preschool children. It creates favorable conditions for the formation of speech skills, social interaction and emotional maturity of children.

Key words: communicative competences, theatrical activity, senior preschool age, pedagogical conditions, speech development.

ЗМІСТ

Вступ.....	8
Розділ 1. Теоретичні аспекти формування комунікативних компетентностей у дітей старшого дошкільного віку засобами театралізованої діяльності	12
1.1. Характеристика комунікативних компетентностей дітей старшого дошкільного віку	12
1.2. Театралізована діяльність як ефективний засіб розвитку комунікації.....	19
1.3. Організація театралізованої діяльності у роботі з дошкільниками.....	25
Розділ 2. Експериментальна перевірка ефективності формування комунікативних компетентностей у дітей старшого дошкільного віку засобами театралізованої діяльності	31
2.1. Діагностичне дослідження розвитку комунікаційних компетентностей у дітей старшого дошкільного віку	31
2.2. Корекційний комплекс занять з розвитку комунікативної сфери дошкільників засобами театралізації	37
2.3. Результати використання театралізованої діяльності в процесі формування комунікативних компетентностей у дітей старшого дошкільного віку	46
Висновки	51
Список використаної літератури.....	55
Додатки.....	60

ВСТУП

Кожна людина народжується в суспільстві, що призводить до її потреби в спілкуванні. Людина прагне контакту з іншими людьми, і чим більше вона спілкується, тим більше розвивається її особистість і стає здатною до співпраці в різних аспектах життя. Ця необхідність у спілкуванні з'являється природним чином і пояснює спілкування як важливу частину життя кожного індивіда. Соціально-особистісний аспект проблеми спілкування та процесу формування особистості в ньому є одним з ключових. Дослідження в галузях психології та педагогіки підтверджують, що розвиток людської особистості, формування її характеристик, моральних переконань і поглядів на світ найбільше відбувається через спілкування, зокрема пряме спілкування зі значимими особами, такими як батьки, вчителі, ровесники і т. д. У працях педагогів О. Аматьєвої, А. Богуш, К. Крутій, Н. Луцан, О. Соловйової, М. Черкасова відображено різні аспекти мовленнєвого розвитку дошкільників [25, С. 98-99].

Спілкування – багатоплановий процес становлення і розвитку контактів між людьми, який передбачає обмін інформацією, певну тактику і стратегію взаємодії, сприймання і розуміння суб'єктами спілкування один одного. Відомий дослідник Д. Ельконін розглядав спілкування як комунікативну діяльність, самостійну на певному етапі онтогенезу. На думку автора, емоційне спілкування, є провідною діяльністю у віці немовляти, коли безпосереднє особистісне спілкування з дорослим є надзвичайно важливим для розвитку дитини [15, с. 5, 12; 30, С. 11–12].

Проблеми комунікації взаємопов'язані з використанням мови і мовлення, оскільки мова грає важливу роль у передачі інформації між людьми. Проблематика комунікації гостро стоїть у роботах Л. Виготського, О. Леонтьєва, Г. Менга, Т. Піроженко тощо. Такі дослідники як Д. Бойков, Л. Буєва, І. Зимня,

О. Леонтьєв, В. Куніцина у своїх дослідженнях зосереджувалися навколо вивчення різних аспектів спілкування: генезів і чинників, що її ускладнюють.

Дошкільний заклад освіти – це фундамент гармонічного розвитку дитини. Такі педагоги як Е. Давид, Д. Дьюї, М. Монтессорі, Л. Стоун, Ф. Фребель акцентували увагу на важливості дошкільного закладу для повноцінного і гармонійного розвитку дошкільників. У садочках діти мають змогу взаємодіяти з однолітками та вихователями, спілкуватися, вирішувати конфлікти, взаємодіяти у групах. Це сприяє розвитку їх комунікаційних навичок. Взаємодія з різними особистостями допомагає дітям вчитися бачити світ з іншого кута зору, розвиває толерантність та вміння сприймати різноманітні думки та точки зору. Участь у різних іграх, колективних заходах, виховних заходах тощо розвиває у дітей вміння спілкуватися, вести діалог, вибудовувати стосунки з іншими людьми.

Розвиток комунікації у дітей старшого дошкільного віку у закладі дошкільної освіти вимагає використання різноманітних методів та засобів, спрямованих на створення сприятливого та інтерактивного середовища для вивчення комунікаційних навичок. Питанням розвитку мовленнєвої компетентності приділяли увагу такі науковці як А. Богущ, А. Бородич, Є. Водовозова, Н. Гавриш, А. Гончаренко, О. Леушина, Є. Тихєєва та ін. У роботах Л. Василенко, Г. Нестеренко, О. Петрової, К. Сидоренко, окреслюються використання різноманітних методів та їх вплив на сферу комунікації у дітей дошкільного віку [23].

За роботами Д. Жуми та М. Листопад відзначено, що гра є основним видом занять у дітей дошкільного віку, саме тому вихователь повинен використовувати різні форми ігор як ефективний засіб розвитку особистісних якостей і творчих здібностей у дітей. Використання театральних елементів в діяльності дітей є одним з методів ігрової активності, який може сприяти розвитку психічних процесів. Через свою унікальність, така активність також має потенціал для покращення комунікативних навичок у дітей [17; 25].

Театралізована діяльність у дошкільному віці є одним із найефективніших засобів педагогічного впливу на розвиток особистості дитини. Л. Виготський наголошував на тому, що «акторська праця є своєрідною творчістю психофізіологічних станів людини». Водночас театралізована діяльність виступає як специфічний вид дитячої активності, один із найулюбленіших видів творчості. Л. Артемова, Н. Гавриш, Р. Жуковська, Н. Карпинська, Л. Фурміна вивчали місце і роль театралізованих ігор у становленні особистості дитини дошкільного віку. Дослідження в галузі педагогіки показують, що театралізована діяльність сприяє розвитку у дітей навичок емпатії, сприйняття культурного спадку та розвитку мовлення. Крім того, такий метод сприяє формуванню в дітей впевненості в собі та здатності виражати свої думки та почуття [28; 29].

Дослідження є актуальним, оскільки проблема розвитку комунікаційних компетентностей у дошкільників потребує подальшого вивчення та впровадження ефективних педагогічних підходів.

Об'єкт дослідження: процес формування комунікативних компетентностей у дітей старшого дошкільного віку.

Предмет дослідження: процес формування комунікативних компетентностей у дітей старшого дошкільного віку засобами театралізованої діяльності.

Мета кваліфікаційної роботи полягає в теоретичному обґрунтуванні та практичному дослідженні впливу театралізованої діяльності на розвиток комунікаційних компетентностей у дітей старшого дошкільного віку. Робота висвітлить методи, прийоми та засоби використання театралізованої діяльності в дошкільному закладі, а також проаналізує результати такого підходу до навчання.

Завданнями дослідження виступають:

1. Ознайомлення з психолого-педагогічною літературою щодо формування комунікативних компетентностей у дітей старшого дошкільного віку.

2. Установлення педагогічних умов, які сприяють формуванню комунікативних компетентностей у дітей старшого дошкільного віку.

3. Розробка методики та критеріїв для оцінки розвитку комунікативних компетентностей у дітей старшого дошкільного віку.

4. Перевірка ефективності формування комунікативних компетентностей у дітей старшого дошкільного віку засобами театралізації.

Для виконання поставлених завдань, використані наступні методи: *теоретичні* – вивчення та аналіз педагогічних джерел, наукової літератури та нормативно-правових документів; *емпіричні* – спостереження за взаємодією та самостійною діяльністю дітей старшого дошкільного віку в закладі дошкільної освіти, бесіди і опитування педагогічних працівників ЗДО, індивідуальні бесіди з дітьми, обробка отриманих даних, встановлення показників аналізу, інтерпретація їхнього змісту.

Теоретичне значення проведеного дослідження полягає у створенні та науковому обґрунтуванні змісту розвитку базових комунікативних компетентностей у дітей старшого дошкільного віку за допомогою використання театральних методів.

Практичне значення отриманих результатів полягає в застосуванні моделі розвитку і формування комунікативних компетентностей у дітей старшого дошкільного віку через впровадження методів театралізації в освітній процес дошкільного закладу.

Отримані результати дослідження можуть бути використані вихователями, педагогами та керівниками закладів дошкільної освіти для поліпшення розвивальної роботи зі спілкування з дітьми старшого дошкільного віку, оптимізації взаємодії між дітьми та дорослими, а також максимізації взаємодії між дітьми.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ТЕАТРАЛІЗОВАНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Характеристика комунікативних компетентностей дітей старшого дошкільного віку

Комунікація у старшому дошкільному віці є важливим етапом у соціальному та когнітивному розвитку дитини. У цей період відбувається активне формування навичок мовлення, соціальної взаємодії, емоційної регуляції та співпраці.

Для детального розгляду теми варто приділити увагу поняттю «комунікація». Комунікація є фундаментальним аспектом людського існування, який забезпечує обмін інформацією, знаннями, емоціями та досвідом. Вивчення комунікації як наукової дисципліни розпочалося порівняно недавно, однак його розвиток має глибокі корені в різних галузях знань, таких як філософія, лінгвістика, соціологія, психологія та інші науки.

Основи теоретичного вивчення комунікації були закладені ще в античності. Такі мислителі, як Аристотель, Платон і Сократ, розглядали риторику як важливий аспект ефективного обміну думками і впливу на аудиторію. Риторика була центральною частиною освітньої системи Стародавньої Греції і Риму, і саме вона стала однією з перших дисциплін, яка систематично вивчала процеси комунікації. У Середньовіччі та в епоху Відродження розвиток теорії комунікації тривав у рамках релігійних та філософських дискусій. Проте, як окрема наукова галузь, комунікаційні дослідження почали формуватися лише в XIX-XX століттях завдяки розвитку таких наук, як психологія та соціологія [1, С. 28–29; 8 С. 14–17, 59].

Серед дослідників, які вивчали і описували мовленнєву комунікацію можна виділити Ф. Бацевич, Е. Берн, Т. Ван-Дейк, Д. Гудков, О. Залевська, А. Ішмуратов, Т. Коммеда, О. Яшенкова та ін.

Дослідження теоретичних джерел щодо вивчення термінології надали широкий огляд понять, теорій і підходів до вивчення комунікації. Зокрема, розкрили важливі аспекти таких понять, як комунікативний процес, комунікативні моделі та інші ключові терміни, які допомагають розуміти сутність і значення комунікації в сучасному світі.

Дослідження М. Айзенбарт та М. Листопад надали змогу охарактеризувати поняття «комунікація» як одну з форм активності людини. Для цього процесу характерною є взаємодія між людьми. Комунікація визначається як обмін інформацією між двома або більше особами [2, с. 121; 25, с. 99].

Існує дві форми комунікацій: неусвідомлена та усвідомлена. Неусвідомлена комунікація характеризується мимовільним спілкуванням дитини, не впливаючи на інших осіб. Цей тип комунікації може служити як інструмент для саморегуляції дитини, сприяти концентрації її уваги або бути реакцією на різні події.

Усвідомлена форма носить мету цілеспрямованої передачі інформації. Такий вид комунікації виражає протест проти накладених вимог або прохань. Свідома комунікація стає ефективнішою, коли дитина починає розуміти, що її поведінка та дії впливають на інших людей [24, с. 28].

Комунікативна компетенція, як окреме поняття, було охарактеризовано в роботах М. Айзенберг та М. Листопад. Отож, комунікативна компетенція – це комплексне використання як мовленнєвих, так і немовленнєвих засобів з метою комунікації, спілкування в конкретних соціально-побутових ситуаціях, уміння орієнтуватися в ситуації спілкування, ініціативність спілкування, стриманість у спілкуванні, культура мовленнєвої комунікації [2; 25].

Комунікативна компетентність – це сукупність знань, умінь та навичок, що забезпечують ефективне спілкування, передбачають уміння змінювати глибину

і коло спілкування, розуміти й бути зрозумілим для партнера у процесі спілкування. Комунікативні якості, навички, вміння тощо – входять у поняття комунікативної компетентності, що є ключовою складовою успішної взаємодії з іншими людьми в різних соціальних контекстах. Це поняття охоплює не тільки знання мовних і соціальних норм, але й здатність ефективно висловлювати свої думки, слухати і розуміти інших, адаптувати своє спілкування до ситуацій і потреб співрозмовників, а також використовувати невербальні засоби

У роботах таких педагогів, як А. Богуш, Т. Піроженко приділяється особлива увага комунікативній компетенції дошкільників. За А. Богуш, комунікативна компетентність в дошкільників досліджується у контексті культури мовленнєвого спілкування. До культури мовленнєвого спілкування включається розвиток комунікативних навичок відповідно до кожного вікового періоду, вивчення ввічливих форм спілкування, формування культури мовлення; формування культури спілкування [2, с. 121].

У комунікативно-мовленнєвому розвитку дошкільників виділяють три рівні. Перший рівень – поведінковий, де важливим є вміння спілкуватися з партнером, використання різноманітних виразних засобів і встановлення контактів. На другому рівні, когнітивно-лінгвістичному, розвивається розуміння ситуації спілкування, емоцій, особистостей і розширюється словниковий запас. На останньому, особистісному, відбувається регулювання мовленнєвої взаємодії, управління мовленням залежно від ситуації, самооцінка та ціннісні орієнтації, пов'язані зі спілкуванням з іншими людьми [15, с. 16].

Розвиток комунікативних навичок проходить поступово. Н. Лепська зазначала, що в дітей без мовленнєвої патології розвиток зв'язного мовлення відбувається разом із розвитком мислення, діяльності та спілкування [39].

У віці близько двох років, за нормального розвитку мовлення, дитина зазвичай здатна висловити свої бажання і спостереження словами, щоб оточуючі могли зрозуміти її, а також розуміти мову дорослих, звернену до неї. Функція пізнання починає проявлятися в дітей після трьох років, коли вони починають

використовувати внутрішнє мовлення. Цей процес, відомий як інтеріоризація, допомагає їм усвідомити себе як індивідумів. З цього віку мовлення, крім спілкування, відіграє ключову роль у мисленні та пізнанні світу навколо. Зв'язне мовлення може проявлятися в різних формах, таких як діалог, монолог і полілог [39, с. 50].

На четвертому році життя дитина продовжує розвивати свої комунікативно-мовленнєві навички, засвоюючи різні виразно-мімічні та невербальні засоби вираження. Вона вже здатна розуміти мовлення без наочності, уважно слухати казки, розуміти їхній зміст і детально переказувати їх із дорослим. У спілкуванні з іншими дітьми молодші дошкільнята використовують як прості, так і складні речення, проявляючи ініціативу та активність [15, с. 16].

Комунікативні компетентності дітей старшого дошкільного віку являють собою сукупність мовленнєвих, когнітивних та емоційно-вольових характеристик, які визначають успішність їхньої взаємодії з оточуючими. Період старшого дошкільного віку (5–7 років) є важливим етапом у формуванні цих якостей, адже саме в цей час відбувається активний розвиток мовлення, соціальної поведінки та емоційної зрілості дитини [26, С. 31–32; 37].

Мовленнєвий розвиток є основним аспектом формування комунікативних якостей дошкільнят. До старшого дошкільного віку діти володіють основними граматичними конструкціями рідної мови, можуть будувати складні речення і зв'язні висловлювання. У процесі спілкування вони починають усвідомлювати різницю між різними стилями та формами мовлення, такими як монологічне та діалогічне. Діалогічне мовлення стає більш структурованим: діти можуть підтримувати бесіду, ставити запитання і давати розгорнуті відповіді [33; 43].

Монологічне мовлення також активно розвивається. Діти починають розповідати історії, переказувати тексти, ділитися своїми думками та враженнями, що особливо важливо в контексті підготовки до шкільного

навчання. Формування внутрішнього мовлення також є важливим чинником для становлення логічного мислення та самооцінки в дітей [32; 42].

З п'яти років, у старшому дошкільному віці, дитина починає покращувати свої навички вимови, темпу та сили голосу, розвиває свою здатність виразно говорити. Її словниковий запас наближається до рівня дорослої людини і становить близько 5 тис. слів. Дошкільник вчиться правильно поєднувати слова, використовує звичні фрази, його мова відповідає ситуації. Він відповідає на запитання, висловлює свої думки, переказує історії, складає розповіді. У 6–7 років дитина різноманітно використовує виразні засоби мовлення, знайомиться з новими словами, вивчає поняття. Її словниковий запас збільшується до 5–6 тис. слів, і вона починає використовувати всі граматичні категорії, а також різні типи речень [15, С. 16–17].

До моменту досягнення старшого дошкільного віку, дитина повинна вміти не тільки називати предмет, а й описувати його, розповідати про конкретну подію або явище, дотримуючись логічної послідовності подій. За розгорнутого рівня розвитку мовлення, розповідь має бути структурованою у вигляді ланцюжка взаємопов'язаних речень, де буде відображено значущість і особливості описуваних предметів, подій, дій і ознак.

У результаті цього, зв'язне мовлення передбачає контекстуальність, оскільки інформація в ньому зрозуміла незалежно від специфіки ситуації, у якій виголошується промова, – усі висловлювання легко сприймаються в будь-якому контексті [39].

До старшого дошкільного віку діти набувають дедалі різноманітнішого досвіду соціальної взаємодії. Вони вчаться вибудовувати стосунки з ровесниками та дорослими, домовлятися, знаходити компроміси, що є основою для успішної соціальної адаптації. Соціально-комунікативні навички включають у себе вміння дитини вступати в контакт з оточуючими, підтримувати дружні стосунки, а також регулювати свою поведінку залежно від ситуації [42, С. 30–31].

Дослідження показують, що старший дошкільний вік є ключовим періодом для формування групових форм спілкування. Діти починають краще розуміти роль норм і правил у спілкуванні, можуть самостійно розподіляти ролі в грі або інших видах спільної діяльності. Вони вчаться поважати думку інших, виявляють ініціативу у спілкуванні та діяльності, що сприяє зміцненню їхніх соціальних зв'язків [33; 42].

Комунікативні якості дітей залежать також від їхньої емоційно-вольової сфери. У старшому дошкільному віці діти починають краще контролювати свої емоції, що допомагає їм уникати конфліктів і більш ефективно взаємодіяти з оточуючими. Рівень розвитку емоційної регуляції впливає на успішність спілкування і здатність дитини до співпраці. Діти вчаться розуміти емоційний стан інших людей, що сприяє розвитку емпатії, ключового аспекту успішної соціальної взаємодії [6, с. 6, 32; 32].

Дослідження О. Ізотової показують, що рівень розвитку емоційної сфери прямо пов'язаний з успішністю в розв'язанні конфліктних ситуацій. Діти, що володіють розвиненою здатністю до саморегуляції, легше справляються з труднощами у спілкуванні, швидше знаходять компроміси й уникають агресивних форм поведінки [6].

У старшому дошкільному віці діти починають активно проявляти ініціативу в спілкуванні. Вони прагнуть до встановлення нових соціальних зв'язків, охоче беруть участь у спільній діяльності та вчаться співпрацювати з оточуючими. Співпраця виражається в умінні ділити обов'язки, виробляти спільні рішення і координувати дії всередині групи [42, с. 33].

Прояв ініціативи стає важливою рисою, оскільки діти починають краще усвідомлювати свої можливості та обмеження. Вони ставлять запитання, пропонують свої ідеї та рішення, що сприяє їхньому когнітивному та комунікативному розвитку. Прагнення до самостійності та ініціативності є важливими передумовами для успішної адаптації в шкільному середовищі [26, С. 32; 37].

Упродовж дошкільного дитинства виокремлюються три форми спілкування: ситуативно-ділова, позаситуативно-пізнавальна та позаситуативно-особистісна. Вищою формою спілкування для дошкільнят є позаситуативно-особистісна. У віці від 5 до 7 років дітям притаманна саме остання форма спілкування.

Дана форма має тісний зв'язок із вищими для дошкільного віку рівнями розвитку гри, дитина тепер звертає більше уваги на особливості міжособистісних контактів, на ті взаємовідносини, що існують у її сім'ї, на роботі в батьків, у колі їхніх друзів і знайомих. Позаситуативно-особистісне спілкування ґрунтується на особистісних мотивах, що спонукають дітей до комунікації, і протікає на тлі різноманітної діяльності – ігрової, трудової, пізнавальної [33, с. 89].

Виокремлюють два напрямки розвитку позаситуативності у спілкуванні дітей:

- зростання кількості позаситуативних контактів;
- образ однолітка стає більш стійким, не залежним від конкретних обставин взаємодії. До кінця дошкільного віку виникають стійкі вибіркові прихильності між дітьми, проявляються перші паростки дружби [33].

Крім того, у дослідженнях з теми розвитку старших дошкільників зосереджують увагу на труднощах спілкування, при яких діти неспроможні володіти ситуацією взаємодії з учасниками комунікації, а саме:

- невміння встановлювати та спрямовувати мовленнєвий контакт з учасниками взаємодії;
- не усвідомлення емоційного змісту ситуації спілкування та невміння встановлювати двосторонній емоційний зв'язок;
- не розуміння характеру мовленнєвого спілкування (інтонація, сила голосу), не точне використання мовних одиниць;
- не вміння отримувати задоволення від спільної взаємодії;
- не розуміння просторово-часових ознак ситуації спілкування (значення слів, що характеризують місце, час, зміст взаємодії);

- не вміння будувати структуровані речення, змінювати слова відповідно до граматичних категорій, користуватися чіткою звуковимовою та дикцією, стабільною силою голосу; збіднений словниковий запас;
- не розуміння мовного звернення партнера по взаємодії;
- не вміння висловлювати свою думку та вислуховувати думку партнера, переконувати, доводити свою точку зору;
- не вміння керувати мовленням, змінювати його відповідно до розвитку ситуації [18, с. 4].

Таким чином, старший дошкільний вік є важливим етапом у формуванні комунікативних якостей дітей. Комунікативні навички дітей старшого дошкільного віку за нормального розвитку дуже різноманітні та складні. Комунікація являє собою комплексний набір умінь, що включає в себе розвинений словниковий запас, грамотну побудову речень, здатність до зв'язного викладу, уміння ставити запитання і відповідати на них, а також здатність до емпатії.

Розвиток мовлення, соціально-комунікативних навичок, емоційно-вольової регуляції, а також здатності до співпраці та ініціативи - усі ці аспекти відіграють ключову роль у підготовці дітей до школи та їхній подальшій соціальній адаптації. Ці навички відіграють важливу роль у розвитку дітей і допомагають їм успішно взаємодіяти зі світом і оточуючими людьми.

Важливо забезпечити дітям можливість практикувати свої комунікативні навички, спілкуватися з різними людьми, брати участь у діалогах та обговореннях. Це допоможе дошкільникам розвивати своє мовлення, вміння слухати й уважно сприймати мовлення інших, а також використовувати невербальні засоби комунікації для успішного спілкування.

1.2. Театралізована діяльність як ефективний засіб розвитку комунікації

У сучасному світі, на тлі постійного розвитку технологій, театр залишається одним із найважливіших мистецтв, що сприяє розвитку суспільства. Такий вид творчої діяльності є потужним засобом міжкультурного обміну і розуміння, розвитку емпатії, збереження культурної спадщини та свободи слова. Театральна діяльність є важливим інструментом самовираження та взаєморозуміння.

Театральна діяльність означає мистецтво, яке містить у собі сприйняття театральних творів та їхнє втілення в ігровій формі, щоб передати набуті уявлення, враження та почуття. Даний вид творчості є не лише способом самореалізації, а й інструментом для підвищення соціальної компетентності та розширення світогляду [13, с. 187].

С. Томічкова визначала театралізацію як специфічний вид художньої діяльності, де учасники вивчають різноманітні аспекти сценічного мистецтва і залучаються до підготовки та вистав. Таким чином, в процесі постановки учасники виконують різноманітні ролі: як актори, сценаристи, художники-оформлювачі та глядачі. А вже внаслідок такого розподілу діяльності розвивається розширення знань та умінь щодо мовленнєвої та творчої культури [21, с. 59].

Розвиток театального мистецтва походить з давніх часів і має багату історію щодо становлення її у педагогіці. У театрі часів Римської імперії пропагували ідею «хліба і видовищ», що сприяло розвитку театру в напрямку примітивних розважальних шоу. В епоху Середньовіччя театральні дії несли в собі релігійний характер, представляли собою уособлення релігії через дійства, які складалися з певних рухів та музики, тим самим нав'язуючи суспільству певні етичні норми життя. Такі театралізовані події часто включали релігійні обряди, жертвоприношення та інші ритуали [22; 34].

Українська театралізована діяльність згадується і активно розвивається від 1750-х рр. при гетьмануванні К/ Розумовського, який бажав у своїх володіннях відтворити Петербузькі світські розваги [8].

Е. Гоффман порівнював людей і театр, припускаючи існування майже повної аналогії між театральною грою акторів на сцені та взаємодією людей у реальності. На рахунок цього соціолог у 1959 році видав свою працю під назвою «Представлення себе у повсякденному житті», де автор наголошує на тому що кожен соціальний актор прагне керувати своїми зовнішніми проявами та інформацією про себе, яку він робить доступною іншим, щоб викликати сприятливе враження [14; 22].

У своїх роботах відомий український діяч М. Грушевський звертав увагу на тому, що сила театральної творчості народу виявляється не тільки у відображенні народної мудрості в урочистих обрядах, але й слугуванні як психотерапія, спрямована на розвиток гуманних цінностей, сприяння людськості і необхідності поважати один одного. Дослідник також вказував на те, що участь в святкових обрядах допомагала індивіду відчувати себе частиною спільноти, набутти впевненості, позитивного мислення та доброзичливого ставлення до оточуючих [22, с. 105].

Театральний історик В. Робертс вважав, що розвиток театру відбувався з трьох причин:

- необхідність у розвитку розмовної мови;
- необхідність та впевненість у збільшенні поставок продовольства;
- необхідність та впевненість у перемозі над людськими супротивниками [34, с. 95].

Сама ідея розвитку дітей через театральні дієства досить молода і актуальна. Вона з'явилася після опису доктором Тсібуши та Харріет Фінлей Джонсон значення імпровізованої драми для дітей [34, с. 95].

Одним із складників театральної діяльності виокремлюють театралізовані ігри. Через таку діяльність у дошкільників відбувається інтенсивне розкриття

когнітивних інтересів, поліпшення психічних процесів, стимуляція розвитку мовлення, формування навичок міжособистісного спілкування та розширення кругозору [21].

На думку Л. Виготського, через гру дитина вчиться будувати свою соціальну взаємодію з однолітками та дорослими, оскільки гра стимулює розвиток мовлення та розширення комунікативних навичок дитини [32].

Інший відомий дослідник дитячого розвитку О. Запорожець також наголошував на тому, що саме у грі відбувається інтенсивний розвиток особистісних та комунікативних якостей дитини. Він підкреслював, що через рольові ігри діти вчаться співпереживати, розуміти інші точки зору, що сприяє не тільки розвитку емоційного інтелекту, а й навичкам діалогічної комунікації [5].

За Л. Артемовою театральні ігри поділяються на драматичні та режисерські. Режисерські ігри відрізняються тим, що дитина виступає в якості сценариста та режисера, а не є самим «актором», керуючи діями іграшок або інших людей. Основними засобами виразності в таких іграх є інтонація і міміка, з обмеженою пантомімою, оскільки дитина діє з нерухомою фігуркою або іграшкою. Важливою особливістю цих ігор є передача функції з одного об'єкту реальності на інший [41, С. 144–145].

Ігри-драматизації – це театральні постановки, де дитина приймає роль виконавця постановки. В такій діяльності використовуються засоби виразності – інтонація, міміка, пантоміма; вміння розуміти і запам'ятовувати текст; навички виразного читання, вміння адекватно рухатись, вміння створювати ігрове середовище, добираючи необхідні атрибути [41, с. 145].

Відомо декілька класифікацій театралізованої діяльності старших дошкільників:

- за способом організації (індивідуальні чи колективні ігри);
- за змістом театралізованої діяльності (ігри за сюжетами літературних творів, ігри-драматизації, інсценування);

– за видами ігрового матеріалу (театр ляльок, театр іграшок, пальчиковий театр тощо).

Детальніше розглянемо деякі різновиди використання ігрового матеріалу:

1) настільні театралізовані ігри, до яких відносять:

– театр іграшок, де використовуються різноманітні іграшки будь-якого матеріалу, форми тощо;

– театр картинок, де головними дійовими особами виступають, відповідно, картинки (особливу увагу варто приділити стійкості таких малюнків).

2) стендові театралізовані ігри:

– фланелеграф – це прямокутна дошка з ворсистю поверхнею, на яку кріплять вирізані фігурки;

– тіньовий театр;

– пальчиковий театр – це ігри з використанням фігурок різних персонажів, одягнутих на пальчики;

– ляльковий театр, де використовуються вільне поєднання різних типів ляльок, а також різних прийомів і засобів [21, С. 60–62; 41, С. 145–146].

На думку таких вчених як Л. Виготський, Р. Жуковська, Н. Карпинська, Б. Теплов та ін. театральне мистецтво сприяє розкриттю внутрішніх якостей особистості та самореалізації її творчого потенціалу. Є. Вахтангов, І. Глікман, Т. Куришева, А. Луначарський, В. Немирович-Данченко, А. Таїров вказували, що театр несе в своїй діяльності вплив на формування у дитини духовної культури особистості. Щодо впливу лялькового театру на моральні цінності дітей у своїх роботах висвітлювали А. Брянцева, Є. Деммені, С. Образцова [20; 22; 40].

Театралізовані ігри за М. Маханєвим описуються як постановки, в яких з використанням інтонації, міміки, пози, ходи персонажі літературного твору оживають на сцені, даючи змогу втілити конкретні образи.

Н. МакКаслін досліджувала вплив творчої драми на дітей. За своїми працями професор прийшла до висновку, що театр є неодмінною складовою

життя людини з самого дитинства. МакКаслін проаналізувала різні стадії театральної активності дітей, починаючи з імпровізаційних ігор з іграшками, через дитячі вистави вдома чи на вулиці, аж до участі в лялькових театрах, драматичних колективах у школі або коледжі. Кожен з цих етапів сприяє розвитку моральних та естетичних уявлень у дітей [34, С. 96–97].

Г. Локарєва та Н. Стадниченко зазначили три арттерапевтичні функції театральної діяльності: катарсичну, регулятивну і комунікативно-рефлексивну. Кожна з них несе вагомий внесок для особистості і її розвитку. Катарсична виконує функції очищення, звільнення від негативних станів і думок. Наступна, регулятивна, несе в собі ціль зняття нервово-психічного напруження, моделювання позитивного психоемоційного стану. І остання, комунікативно-рефлексивна, має на меті формування адекватної міжособистісної поведінки [22; 27].

Театральні заняття в дошкільному віці сприяють навчанню та вихованню: у дитини формується модель поведінки дитини; усвідомлюється моральна суть людської діяльності; малюк навчається використовувати отримані знання з особистого життєвого досвіду; розвивається увага, кмітливість, швидкість реакції, організованість; дитина залучається до активної художньо-мовленнєвої діяльності та мовленнєвої творчості [40].

Виходячи з попередньо зазначеної інформації, не слід забувати, що театралізація є ефективним засобом розвитку і мовленнєвих здібностей дошкільника. На це вказують науковці О. Аматьєва, А. Богущ, Г. Леушина, О. Никіфорова, Л. Таніна, Т. Ушакова, В. Харченко, пов'язуючи це з природною вразливістю та чутливістю дитини до художнього слова, їх природною потребою висловити свої враження в образному слові [7].

Розвиток мовленнєво-творчих здібностей, як зазначала Н. Гавриш, можливий лише за умови позитивного та зацікавленого ставлення педагога до творчості дитини.

Театральна діяльність розглядається в трьох аспектах (гра, праця, видовище), через що являється якісним засобом розвитку словника дитини (додаток А). Кожен із зазначених аспектів виконує свою певну функцію, що в цілісній системі позитивно впливає на дитину, тим самим виконуючи ряд завдань, окреслених А. Богуш щодо роботи над словником з дітьми старшого дошкільного віку:

- 1) збагачення словникового запасу дітей новими словами;
- 2) підвищення активності словникового запасу;
- 3) уточнення значення окремих слів та словосполучень;
- 4) заміна діалектизмів та говірок на слова літературної мови;
- 5) розвиток образного мовлення шляхом збагачення активного словникового запасу дітей образними висловами з літературних творів, казок, приказок, прислів'їв, скоромовок, загадок, епітетів, метафор;
- 6) ознайомлення дітей зі значенням слів та навчання розумінню багатозначності, синонімії та метафоричного значення слів;
- 7) засвоєння узагальнюючих понять [3; 20].

Під час участі в театральних виставах діти вчаться правильно вибирати слова, розвивають артикуляцію та дикцію. Крім того, вони також навчаються працювати у команді, взаємодіяти з партнерами та аудиторією, що позитивно впливає на їхні комунікативні навички.

1.3. Організація театралізованої діяльності у роботі з дошкільниками

Організація театральної діяльності в дошкільному закладі освіти важлива складова педагогічного процесу і потребує окремої уваги для оптимального розвитку дитини. Ігровий простір в рамках розвитку театральної діяльності вимагає створення театального куточка, де, за допомогою правильного

обладнаного інтер'єру, діти вільно і без перешкод досягають теми, сюжету гри, тих чи інших іграшок, місця і часу гри.

Театралізована діяльність дітей має чотири складові, до яких відносяться: сприймання театрального видовища, підготовка театральної вистави, театралізована гра, підготовка театральної вистави. У кожному з представлених видів виділяють визначення змісту, функціонального призначення, специфіки мовленнєвих завдань. Під час перегляду театральної вистави дитина спостерігає як глядач. У процесі підготовки театральної вистави вона може виступати у ролі глядача, актора, сценариста або декоратора, в залежності від прийнятої ролі в театралізованій грі. При цьому педагог, як керівник творчої діяльності має допомагати в роботі кожного процесу дітей [4; 12; 13].

Мета педагога під час театралізованих заходів виступає не лише у сценічній, режисерській та постановочній роботі з дітьми, а й у заохоченні розвитку творчого потенціалу в дітей через різноманітні види діяльності. Для успішного виконання своїх обов'язків педагог повинен володіти навичками виразного читання й оповідання, умінням спостерігати й розуміти, слухати й почути, а також бути готовим до адаптації та демонстрації основ акторської майстерності та навичок режисури. Важливою умовою роботи є високе емоційне залучення дорослого в процес, щирість і непідробність почуттів [36].

За дослідженнями Н. Гавриш визначаються професійні та особистісні якості педагогів, які забезпечують успішність творчого навчання дітей: здатність педагога до творчої діяльності; швидке і гнучке переорієнтування плану роботи залежно від можливостей дітей та варіантів рішень, що надходять, такі як питання, ідеї, проблеми, що виникають у процесі творчої діяльності; уміння надавати індивідуальну підтримку кожній дитині, створюючи оптимальні умови для розвитку всіх дітей у групі, незалежно від рівня інтелектуальних та творчих здібностей, нахилів, інтересів із зауваженням на їхні особливості [4; 11].

Відповідно до видів, діяльність організації театралізованої діяльності включає три основні напрями роботи: пізнавальний, який передбачає

формування у дитини знань, умінь та уявлень про театр і його термінологію, ознайомлення з театром та художньо-естетичне сприймання; ігровий, який створює сприятливі умови для ігрової діяльності, підтримує дитину в імпровізації та використанні набутих знань у грі, включаючи ігри-драматизації та імпровізовані ігри; та сценічний, що спрямований на формування у дитини театральних дій, елементів сценічної виразності та майстерності через репетиції, вправи, роботу в театральному гуртку та підготовку вистави [4, с. 14].

Театральні ігри у старшому дошкільному віці стають більш самостійні. Діти можуть самостійно організовувати та проводити театральні-ігрові заходи при цьому розвиваючи особисті навички та вміння усвідомлено вибирати засоби виразності для самостійної театралізованої діяльності через художній аналіз літературного твору, образів героїв, гармонізувати свої дії з іншими учасниками гри, самостійно та справедливо вирішувати конфлікти, допомагати товаришам, уважно ставитися до ігор та радіти успіхам.

До умов організації театральної діяльності відносять:

- взаємозв'язок основних напрямів роботи (літературно-мовленнєвого, мовленнєво-творчого, театральні-ігрового);
- комплексне розв'язання мовленнєвих завдань; раціональне поєднання різних видів і типів занять;
- інтеграція різних видів дитячої художньої діяльності;
- занурення в активну театралізовану діяльність на основі інформаційно-змістової обізнаності;
- забезпечення адекватного використання театралізованої діяльності в навчально-виховному процесі та доцільності в частому плануванні різних її видів;
- особисту зацікавленість вихователя в означеному виді дитячої діяльності [4, с. 15; 20, с. 152].

Важливою умовою навчання дітей творчої розповіді у театралізованій діяльності є взаємозв'язок трьох ключових напрямів: літературно-мовленнєвого,

мовленнєво-творчого та театрального-ігрового. Літературно-мовленнєвий та театральний підходи виступають як підготовчі етапи, де діти освоюють знання, розвивають навички і вміння, які потім можуть використовувати у мовленнєво-творчому напрямі. Літературно-мовленнєва діяльність базується на аналізі літературних творів, їх творчої форми та виконанні різноманітних завдань та ігор, спрямованих на розвиток мовлення. Робота за театральним-ігровим напрямом включає в себе ознайомлення з театальною термінологією, видами театру та практику акторської майстерності, стимулюючи уявлення дітей про театр та розвиваючи їхні навички через імітаційні та творчі вправи. Мовленнєво-творчий аспект включає написання сюжетів за допомогою наочних та словесних засобів, самостійне творення сценаріїв на основі поєднання різних сюжетів [4, С. 15–16; 20].

Для ефективної роботи під час театральних занять варто користуватися такими рекомендаціями:

- активна увага до відповідей та ідей дітей;
- перехід до дій з персонажем, якщо діти не відповідають;
- приділення часу на взаємодію з героями творів;
- стимулювання обговорення схожості та причин, а не виявлення кращого;
- підтримання радості в дітей у різний спосіб наприкінці уроку [36].

І. Зиміна виділяє основні вимоги до організації театралізованих ігор у дитячому садку. До них відносяться [31]:

- різноманітність тем та їхній зміст.
- щоденне проведення театралізованих ігор у межах освітнього процесу, що робить їх невід’ємною частиною дитячої активності, подібно до сюжетно-рольових ігор.
- активна участь дітей на всіх етапах підготовки та проведення ігор.
- взаємодія дітей між собою та з дорослими на всіх етапах організації театральних постановок.

Організація театральної активності дошкільників має бути в комплексному підході. Театралізована діяльність у навчально-виховному комплексі здійснюється на основі творчої взаємодії дорослих і дітей (додаток Б).

Залежно від типів театральних занять визначається їх зміст роботи в дитячому садку. Розглянемо їх:

1) типові – включають такі види діяльності: театральну-ігрову, ритмопластику, художньо-мовленнєву, театральну абетку (елементарні знання про театральне мистецтво);

2) домінантні – домінує один із зазначених видів діяльності;

3) тематичні – види діяльності об'єднані однією темою;

4) комплексні – використовується синтез мистецтв, дається уявлення про специфіку видів мистецтва (театр, хореографія, поезія, музика, живопис), про сучасні технічні засоби (аудіо-, відеоматеріали). Об'єднуються всі види художньої діяльності, чергуються, знаходять риси близькості та відмінності у творах, засобах виразності кожного виду мистецтва, які по-своєму передають образ;

5) інтегровані, де як стрижневий вид діяльності виступає не тільки художня, а й будь-яка інша діяльність;

6) репетиційні, на яких здійснюється «прогін» спектаклю, що готується до постановки, або його окремих фрагментів [36].

Регламентацію театральних занять окреслила Є. Чурилова, які, за умовами, проводяться 2 рази на тиждень у ранковий або вечірній час, тривалість кожного заняття 25–30 хвилин – у старшій групі. Індивідуальна робота та загальні репетиції проводяться 1 раз на тиждень не більше 40 хвилин. Оптимальна кількість дітей – 12–16 осіб, у підгрупі має бути не менше 10 осіб.

На перших заняттях вихователь проводить театралізовану гру самостійно, залучаючи дітей до театральної активності. Наступним етапом буде використання різноманітних вправ та ігор де педагог стає співучасником дитини та підтримує її ініціативу щодо організації. Тільки потім (в старших групах)

вихователь іноді приєднується до гри, стимулюючи дітей до самостійного вибору сюжету та його драматизації.

Щоб краще організувати заняття, бажано виконувати їх у просторому приміщенні з гарною вентиляцією, використовуючи різноманітні м'які модулі різних типів, а також музичні інструменти та аудіообладнання [4; 36].

О. Солнцева зауважила варіанти індивідуалізації дітей старшого дошкільного віку у творчому ігровому процесі. Сюди відносяться діти-«вигадники», діти-«виконавці», діти-«режисери» [36].

«Вигадники» – в основному виявляють свою творчість у сценаріях гри, де створюють ігрові сюжети та використовують своє мовлення та уяву [36, С. 27–28].

«Виконавці» демонструють свою творчість через ігрові сценарії, де створюють образи персонажів та використовують міміку, жести, мовленнєву інтонацію, а також коментарі та оцінки [36, С. 27–28].

«Режисери» найбільше проявляють себе у вирішенні конфліктів під час гри, сприяють узгодженню ідей гравців і діють як посередники в складних ситуаціях, керуючи внутрішніми силами гравців [36, С. 27–28].

Таким чином, для забезпечення успішної роботи з дітьми важливо враховувати їх інтереси, вміння та можливості, створювати підтримуюче та стимулююче середовище. Організація театралізованої діяльності у дошкільному закладі освіти для старших дошкільників сприяє розвитку комунікативних навичок дітей, формує їх творчий підхід до спілкування та сприяє загальному розвитку особистості.

РОЗДІЛ 2**ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ
КОМУНІКАТИВНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ДІТЕЙ СТРАШОГО
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ****2.1. Діагностичне дослідження розвитку комунікаційних
компетентностей у дітей старшого дошкільного віку**

В умовах сучасного суспільства, коли процеси соціалізації та міжособистісної взаємодії стають дедалі складнішими та різноманітнішими, проблема формування та розвитку комунікативних навичок у дітей дошкільного віку набуває особливої значущості. Комунікативні навички, являючи собою основу для успішної взаємодії з оточуючими, закладаються в ранньому дитинстві та відіграють важливу роль у подальшому соціальному й особистісному розвитку дитини.

Метою початкового етапу даного дослідження є діагностичне вивчення рівня розвитку комунікативних навичок у дітей дошкільного віку старшої групи в умовах закладу дошкільної освіти. Дослідження проходило за участю 10 вихованців старшої групи (хлопчики та дівчатка старшого дошкільного віку – 5-6 років), дитячого центру «Гармонія» м. Запоріжжя (додаток В).

У межах дослідження особливу увагу приділено таким аспектам, як рівень сформованості комунікативних умінь, особливості взаємодії дітей один з одним і дорослими, а також чинники, що впливають на розвиток комунікативної компетенції.

Для визначення рівня розвиненості комунікативних умінь дітей старшої групи було відібрано та використано ряд методів (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

**Методи діагностування рівня сформованості комунікативних умінь у
дітей старшого дошкільного віку**

Метод	Опис
Спостереження	Спостереження за дітьми в процесі вільної та організованої діяльності. Особлива увага приділяється ініціативності у спілкуванні, способам взаємодії з іншими дітьми та дорослими, реакції на різні комунікативні ситуації
Бесіди та інтерв'ю	Проведення індивідуальних бесід з дітьми, спрямованих на оцінку їхнього мовленнєвого розвитку. Бесіди будуються на основі запитань, спрямованих на перевірку словникового запасу, зв'язності мовлення, вміння вести діалог і будувати логічно-послідовні висловлювання
Діагностичні ігри	Використання ігор, спрямованих на оцінку комунікативних навичок дітей у природному ігровому середовищі
Анкети та тести	Застосування стандартизованих тестів та анкет, розроблених для оцінювання комунікативних здібностей дітей дошкільного віку. Наприклад, тести на

Продовження таблиці 2.1

	визначення словникового запасу, рівень розуміння та використання емоційних сигналів, здатність до співпраці
--	---

Спостереження – один із ключових методів, що дав змогу вивчити природну поведінку дітей у процесі взаємодії один з одним і дорослими. Спостереження проводилося як у вільній діяльності, так і в рамках організованих ігор і занять.

Анкетування батьків і педагогів – з метою отримання додаткової інформації щодо комунікативних особливостей дітей, а також чинників, що впливають на їхній розвиток, було проведено анкетування, спрямоване на виявлення найхарактерніших рис у поведінці дітей у різних ситуаціях.

Психологічне тестування – включало в себе серію діагностичних завдань, спрямованих на оцінку рівня розвитку таких компонентів комунікативної компетенції, як мовленнєві навички, здатність до взаємодії в групі, емоційна чуйність і здатність до емпатії.

Оцінка рівня комунікативних навичок дошкільнят здійснювалися із використанням базових критеріїв (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Критерії оцінки комунікативних навичок дітей старшого дошкільного віку

Вербальна комунікація	– Обсяг і різноманітність словникового запасу; – Граматична правильність і зв'язність висловлювань;
-----------------------	--

Продовження таблиці 2.2

	– Уміння вести діалог, ставити запитання та відповідати на них
Невербальна комунікація	– Використання жестів, міміки, інтонації для передачі інформації; – Здатність розуміти невербальні сигнали інших людей
Соціальна компетентність	– Уміння встановлювати та підтримувати контакт з оточуючими; – Здатність до співпраці, участь у колективних іграх і завданнях
Емоційна виразність	– Здатність висловлювати та розуміти емоції; – Рівень розвитку емпатії та емоційного інтелекту

Процедура проведення діагностики включає в себе три етапи:

1) Підготовчий етап:

– визначення списку дітей, які братимуть участь у діагностиці;

2) ознайомлення педагогів і батьків із метою та завданнями діагностики;

3) підготовка необхідного інструментарію (тести, анкети, матеріали для ігор тощо).

2) Основний етап:

– проведення спостережень, бесід, ігор і тестувань згідно з розробленою методикою;

– фіксація отриманих даних у протоколах.

3) Заключний етап:

– аналіз та інтерпретація результатів;

– формування висновків і рекомендацій на основі зібраних даних;

Результати діагностичної роботи заносяться у таблицю (табл. 2.3) [37].

Таблиця 2.3

Критерії оцінки довільного спілкування дитини

Критерії оцінки довільного спілкування	Оцінка в балах	Рівень мовленнєвої комунікації
дитина активна в спілкуванні, вміє слухати та розуміти мову, спілкується згідно ситуації, легко знаходить контакт з дітьми та дорослими, ясно і послідовно висловлює свої думки, використовує форми мовленнєвого етикету	3	високий
дитина слухає та розуміє мову, підтримує бесіду, частіше з ініціативи інших, вміння використовувати форми мовленнєвого етикету нестійке	2	достатній
дитина неактивна та неговірка у спілкуванні з дітьми і педагогом, неуважна, рідко користується формами мовленнєвого етикету, не вміє послідовно виражати свої думки та чітко передавати їх зміст	1	середній
дитина не спілкується з іншими, перевагу грі надає маніпуляціям з предметами	0	низький

Для діагностики комунікації старших дошкільників були використані ігрові завдання, за допомогою яких було виявлено особливості мовленнєвого спілкування, навички ініціативності дітей в ігрових ситуаціях.

Завдання 1. «Вгадай що»

Дитині надають картку з предметом/тваринкою/ професією тощо, і пропонують описати цю картку іншим дітям так, як вона це розуміє.

Інші діти за потребою можуть ставити уточнюючі питання.

Завдання 2. «Що ти скажеш?»

Дитині описують відповідну мовленнєву ситуацію і пропонують уявити, що це сталося з нею.

Наприклад: «Ти приїхав одного вихідного дня до бабусі і вийшов на вулицю погратися. Там гралися у цікаву рухливу гру незнайомі діти. Тобі теж захотілося погратися з ними. Що ти скажеш?»

Ролі: дорослий – діти, які граються; дитина, яка хоче погратися – обстежувана дитина.

Завдання 3. «Гра в рольові ситуації».

Учасники виконують ролі в різних сценаріях, таких як магазин, аеропорт чи ресторан. Ролі обираються самостійно дітьми.

Дана гра дає можливість спостерігати за дітьми в їх активній мовленнєвій і соціальній діяльності.

Завдання 4. «Історії на картках»

Дитині надається картка або декілька карток, де намальовано початок історії. Дошкільнику пропонується продовжити та завершити історію.

Таку гру можна використовувати як індивідуально, так і у групі [20; 37].

Для детальнішого визначення емоційного стану і соціальної взаємодії дошкільників було проведено анкетування батьків (додаток Г).

Під час діагностичного процесу з батьками проводилися бесіди та опитування з метою вивчення довільної активності і самостійності дітей дошкільного віку (додаток Д).

Під час проведеного дослідження було визначено рівень сформованості комунікативних навичок. Більшість дітей старшої групи продемонстрували достатній рівень розвитку комунікативних умінь. Це виражається в умінні встановлювати контакт з іншими дітьми та дорослими, вести діалог, домовлятися в процесі гри. Однак у деяких дітей спостерігаються труднощі в прояві ініціативи у спілкуванні, підтримці бесіди, вираженні своїх думок і

почуттів. Деякі діти мають розлади мовлення, що і спричинили труднощі у комунікації (додаток Ж).

Діагностика виявила, що розвиток комунікативних навичок тісно пов'язаний з емоційною сферою дитини. Діти, які здатні до емпатії та виявляють емоційну чуйність, успішніші в міжособистісних взаємодіях і легше знаходять спільну мову з іншими.

Було виявлено, що діти, чиї батьки беруть активну участь у їхньому житті, обговорюють з ними різноманітні події та підтримують у процесі спілкування, демонструють вищий рівень комунікативної компетенції. На розвиток навичок спілкування також впливає стиль педагогічної взаємодії в групі: діти, які мають позитивний досвід взаємодії з педагогами, легше вступають у контакт з іншими дітьми та дорослими.

Проведене дослідження засвідчило, що рівень розвитку комунікативних навичок у дошкільнят старшої групи в ЗДО загалом відповідає віковій нормі, проте потребує подальшого вдосконалення. Для цього необхідно враховувати індивідуальні особливості кожної дитини, а також створювати сприятливі умови для їхнього спілкування як у групі, так і в сім'ї. Особлива увага має бути приділена дітям, які відчують труднощі у встановленні контактів, і створенню умов для їхньої інтеграції в дитячий колектив. У майбутньому доцільно продовжувати роботу з розвитку комунікативних навичок, використовуючи різноманітні форми і методи педагогічної підтримки та корекції.

2.2. Корекційний комплекс занять з розвитку комунікативної сфери дошкільників засобами театралізації

За підсумками діагностичного дослідження можна зробити висновок про те, що діти цієї групи потребують занять із розвитку комунікативних умінь.

Мета цього розділу полягає в розробці корекційного комплексу занять, спрямованого на розвиток комунікативної сфери у дошкільнят через театральні ігри та вправи. Розглянемо основні компоненти та етапи реалізації такого комплексу, його завдання, форми роботи, а також очікувані результати.

Розробка комплексу занять із розвитку та формуванню комунікативної сфери дошкільнят засобами театралізації спрямована на активізацію мовленнєвої діяльності, покращення навичок соціальної взаємодії, а також формування емоційної виразності.

Театралізація, як форма ігрової діяльності, дає змогу дітям програвати різні соціальні ролі, що сприяє розвитку навичок спілкування та взаємодії.

З урахуванням плану роботи представленого методистом ЗДО «Гармонія», І. Клімовцевою, робота над формуванням комунікативних компетентностей з використанням театралізації включалася в заняття один раз на тиждень (всього 5 занять).

Цілі комплексу:

1) Розвиток мовлення: формування зв'язного мовлення, розширення словникового запасу, робота з інтонацією та емоційним забарвленням мовлення.

2) Соціальна взаємодія: розвиток навичок співпраці, спілкування в групі, вміння слухати та вести діалог.

3) Емоційна виразність: підвищення емоційної чуйності, розвиток здатності до емпатії та самовираження.

4) Креативність: стимулювання уяви та творчого мислення через створення та розігрування власних сюжетів.

Для ефективної реалізації завдань комплексу важливо дотримуватися таких принципів:

1) Принцип активності та самостійності.

Діти активно залучені в процес театралізації, ухвалюють рішення, обирають ролі, що сприяє формуванню самостійності та ініціативності.

2) Принцип індивідуального підходу.

Корекційна робота будується з урахуванням особливостей кожної дитини: її рівня мовленнєвого та комунікативного розвитку, емоційного стану.

3) Принцип ігрової діяльності.

Заняття будуються на основі ігрової діяльності, яка є природною для дошкільнят, що сприяє їхньому залученню та інтересу до процесу.

4) Принцип розвитку емоційної сфери.

Заняття спрямовані на роботу з емоціями, що особливо важливо для дітей із проблемами у спілкуванні.

5) Принцип послідовності та системності.

Корекційна робота організована поетапно, з урахуванням поступового ускладнення завдань [20; 34].

Корекційний комплекс складається з кількох взаємопов'язаних етапів:

1) Підготовчий етап:

Мета: формування сприятливої атмосфери, створення інтересу до театральної діяльності.

Методи: бесіди, розповідання історій, обговорення емоцій героїв казок, розігрування простих сцен.

2) Основний етап:

Мета: активне залучення дітей до процесу театралізації.

Методи: рольові ігри, драматизації, імпрровізації, інсценування казок та оповідань.

3) Заключний етап:

Мета: узагальнення та закріплення отриманих навичок, рефлексія.

Методи: обговорення вражень від ігор, оцінка поведінки героїв, аналіз своїх і чужих дій.

Очікувані результати:

1) Реалізація корекційного комплексу дасть змогу досягти таких результатів:

1) У дітей покращаться навички вербальної та невербальної комунікації.

2) Підвищиться рівень упевненості у спілкуванні з іншими дітьми та дорослими.

3) Розвинеться здатність до емпатії, емоційної виразності.

4) Діти навчатися продуктивно взаємодіяти в групі, приймати на себе соціальні ролі, дотримуватися правил спілкування.

5) Збільшиться креативність і гнучкість мислення, що позитивно позначиться на загальній когнітивній діяльності.

Кожне заняття включає в себе кілька етапів:

1) Привітання та налаштування – коротка вправа для емоційного налаштування групи.

2) Основна частина – робота з театральними іграми та вправами.

3) Заклучна частина – обговорення вражень, аналіз дій героїв і рефлексія.

Експериментальна частина дослідницької роботи включає в себе комплекс із 5 занять (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Комплекс театральних занять для дітей старшого дошкільного віку

№	Мета	Хід роботи	
Заняття 1: «Знайомство з театром»	Знайомство з елементами театралізації, активізація	<i>Привітання</i>	Гра «Передай посмішку». Діти стоять у колі, ведучий посміхається одному з учасників, який передає посмішку далі
		<i>Основна частина</i>	Гра «Голос емоції». Ведучий пропонує дітям вимовляти

Продовження таблиці 2.4

			прості фрази («Привіт!», «Як справи?») з різними емоційними інтонаціями (весело, сумно, сердито)
			Етюд із масками. Діти по черзі надягають маску і намагаються зіграти коротку сценку з вираженням емоції.
			Обговорення. Які емоції були найпростішими для вираження, а які складніші? Що сподобалося найбільше?
		Заклучна частина	Гра «Звуки лісу». Діти заплющують очі, а ведучий вмикає звуки природи (шелест листя, вітер, спів птахів), діти вгадують, які це звуки
Заняття 2: «Чарівний ліс»	Розвиток мовленнєвої активності, навчання навичок співпраці	Привітання	Рольова гра «Прогулянка лісом». Ведучий розповідає дітям, що вони потрапили в чарівний ліс, де живуть казкові персонажі. Діти в процесі гри
		Основна частина	Рольова гра «Прогулянка лісом». Ведучий розповідає дітям, що вони потрапили в чарівний ліс, де

Продовження таблиці 2.4

			живуть казкові персонажі. Діти в процесі гри взаємодіють один з одним, зображуючи різні ролі: лісових тварин, чарівників, фей
			Діалоги в лісі. Діти в парах розігрують короткі діалоги між персонажами лісу. Наприклад, зустріч зайчика та білки: «Привіт, зайчику! Що ти сьогодні їв?»
			Створення сюжету. Діти придумують, що могло б трапитися з їхніми персонажами в лісі. Ведучий допомагає спрямувати хід сюжету і пропонує розіграти сценку
		Заклучна частина	Рефлексія. Хто кого зіграв? Що цікавого сталося в лісі? Як персонажі спілкувалися?

Продовження таблиці 2.4

Заняття 3: «Світ емоцій»	Розвиток емоційної чуйності та невербальної комунікації	<i>Привітання</i>	Гра «Емоційна кулька». Ведучий передає уявну кульку одному з дітей, який має передати її далі, висловивши при цьому певну емоцію (радість, страх)
		<i>Основна частина</i>	Гра «Вгадай емоцію». Одна дитина зображує емоцію без слів, а інші діти мають вгадати, яку емоцію вона показує
			Рольова гра «Маленькі актори». Діти діляться на групи і розігрують сценки з казки, але з акцентом на вираження емоцій
		<i>Заклучна частина</i>	Обговорення. Як можна було зрозуміти, що відчувають герої?

Продовження таблиці 2.4

Заняття 4: «Театр тіней»	Розвиток творчого мислення, вміння співпрацювати	Привітання	Гра «Тінь». Ведучий використовує ліхтарик і показує тіні на стіні, діти вгадують, що це за об'єкти.
		Основна частина	Театр тіней «Чарівна казка». Діти створюють персонажів за допомогою рук і трафаретів і розігрують просту казку. Вони вчаться взаємодіяти один з одним, розподіляючи ролі та домовляючись про дії
		Заклучна частина	Рефлексія. Чи сподобалося вам грати з тінями? Розкажіть хто кого зображував?

Продовження таблиці 2.4

Заняття 5: «Власна вистава»	Закріплення комунікативних навичок, робота в команді, створення колективного проекту.	Привітання	Гра «Театральні загадки». Ведучий загадує загадки про казкових героїв, діти їх відгадують.
		Основна частина	Підготовка до вистави. Діти спільно обирають казку для постановки, розподіляють ролі, обговорюють декорації та репетирують.
			Репетиція. Ведучий допомагає дітям скоординувати їхні дії, проговорює з ними діалоги і допомагає висловити емоції персонажів.
			Показ вистави. Діти розігрують виставу для глядачів (запрошена інша група дітей та вихователі)
		Заклучна частина	Обговорення. Як дітям вдалося зіграти свої ролі? Що вони відчували, виступаючи перед аудиторією?

Крім ігор, які зазначені в таблиці, для опрацювання дошкільниками у комплекс занять були включені такі казки як «Ріпка», «Рукавичка», «Бременські музиканти» (додаток К).

Даний комплекс занять із розвитку комунікативної сфери дошкільнят засобами театралізації допоможе дітям краще розуміти емоції, взаємодіяти один з одним, а також розвивати мовленнєві та соціальні навички. Театралізація, будучи яскравим і захопливим методом, сприяє комплексному розвитку дитини, підвищуючи її впевненість у собі та комунікаційні здібності.

З метою вивчення тенденцій у розвитку комунікативних умінь у дітей старшого дошкільного віку було проведено повторне діагностування.

2.3. Результати використання театралізованої діяльності в процесі формування комунікативних компетентностей у дітей старшого дошкільного віку

Оцінка ефективності програми, спрямованої на розвиток комунікативних навичок дошкільнят засобами театралізації, є важливим етапом роботи. У процесі реалізації програми театралізація виступила як метод, що інтегрує мовленнєві, емоційні та соціальні аспекти розвитку дитини. У цьому розділі представлено результати, отримані під час впровадження програми, а також аналіз досягнутих змін у комунікативній сфері дітей.

Для оцінки ефективності програми було використано такі методи:

- 1) спостереження за дітьми в процесі занять з метою виявлення змін у поведінці, комунікативних навичках і мовленнєвій активності;
- 2) анкетування вихователів і батьків, які могли об'єктивно оцінити зміни в навичках спілкування дітей поза заняттями (додаток Л);
- 3) порівняльний аналіз результатів тестування до і після участі в програмі, щоб виявити позитивні зрушення.

Ці методи дали змогу отримати цілісну картину змін у комунікативній сфері дошкільнят.

Під час реалізації програми було виокремлено такі критерії оцінки змін:

- 1) мовленнєва активність: здатність дітей до самостійного висловлювання, розширення словникового запасу, вміння будувати зв'язне мовлення;
- 2) соціальна взаємодія: рівень залученості дітей до групової діяльності, здатність підтримувати діалог і вирішувати комунікативні завдання в процесі гри
- 3) емоційна виразність: уміння висловлювати та розуміти емоції, усвідомлення емоційних станів інших учасників гри;
- 4) невербальна комунікація: використання міміки, жестів і поз для вираження думок і емоцій у процесі взаємодії.

Оцінювання ефективності програми проводили на підставі порівняння цих критеріїв до початку і після завершення занять.

Одним із ключових показників ефективності програми став розвиток мовленнєвої активності у дошкільнят. До початку використання комплексу занять більшість дітей, які приймали участь у дослідженні мали середній рівень розвитку комунікації, частина дошкільнят мали труднощі з побудовою зв'язного мовлення, соромилися говорити в групі або не могли висловити свої думки чітко і ясно.

У процесі використання комплексу занять у дітей відзначено такі поступові зміни:

1) збільшення словникового запасу. Діти почали активніше використовувати нові слова, які вони засвоювали в процесі рольових ігор і театральних вправ.

2) зв'язне мовлення. Діти стали краще будувати зв'язні висловлювання, розповідати історії та описувати події. У процесі театралізації вони вчилися висловлювати думки послідовно, що позначилося на поліпшенні їхніх мовленнєвих навичок;

3) інтонаційна виразність. Робота з театральними етюдами сприяла поліпшенню інтонації в мовленні дітей. Вони стали використовувати більш виразні інтонації, щоб передавати емоції своїх персонажів.

Соціальна взаємодія – один із найважливіших аспектів розвитку дошкільнят, особливо в умовах групової діяльності. Комплекс театралізації сприяв активному залученню дітей до спільних ігор та взаємодії:

1) уміння працювати в команді. Діти навчилися домовлятися між собою, розподіляти ролі та приймати рішення спільно, що сприяло розвитку навичок співпраці;

2) ініціатива у спілкуванні. Діти стали проявляти більше ініціативи у спілкуванні, вони охочіше вступали в діалог, пропонували свої ідеї та брали участь в обговоренні;

3) вирішення конфліктних ситуацій. Під час занять театралізацією діти навчилися краще розуміти почуття і наміри інших, що дало їм змогу ефективніше розв'язувати конфліктні ситуації в ігровій і реальній діяльності.

Емоційна сфера є важливою складовою комунікативних навичок. Театральні вправи, спрямовані на вираження та розуміння емоцій, мали значний вплив на розвиток емоційної чуйності дітей:

1) покращення здатності до емпатії. Діти стали краще розуміти емоції інших учасників ігор, що проявилось в їхній здатності підтримувати і співпереживати. Багато дітей почали більш чуйно реагувати на зміни в настрої своїх однолітків;

2) емоційна виразність. У процесі ігор діти вчилися передавати емоції своїх персонажів через мовлення, міміку та жести, що сприяло глибшому усвідомленню власних почуттів та їхньому вираженню в реальному житті;

3) самоконтроль. Театральні вправи допомогли дітям розвинути навички контролю своїх емоцій, особливо в ситуаціях, коли необхідно було грати персонажа з протилежними настроями (наприклад, радість у сумній ситуації).

Розвиток невербальних засобів спілкування (жести, міміка, пози) також став одним із важливих аспектів програми. Театралізація надала дітям можливість вчитися виражати свої думки та почуття не тільки словами, а й за допомогою тіла:

1) розвиток виразної міміки. Під час занять діти навчилися використовувати міміку для передачі емоцій своїх персонажів, що розширило їхній невербальний репертуар;

2) використання жестів. Діти почали активно використовувати жести для підкріплення своїх слів і вираження емоцій, що сприяло поліпшенню їхньої здатності до невербальної взаємодії;

3) розвиток загальної виразності. Театральні вправи сприяли поліпшенню координації рухів і здатності дітей передавати свої думки через пози та рухи, що зміцнило їхні навички невербальної комунікації.

Після завершення комплексу на підставі зібраних даних був проведений порівняльний аналіз, який показав позитивну динаміку в усіх досліджуваних аспектах (рис. 2.1) (Додаток М).

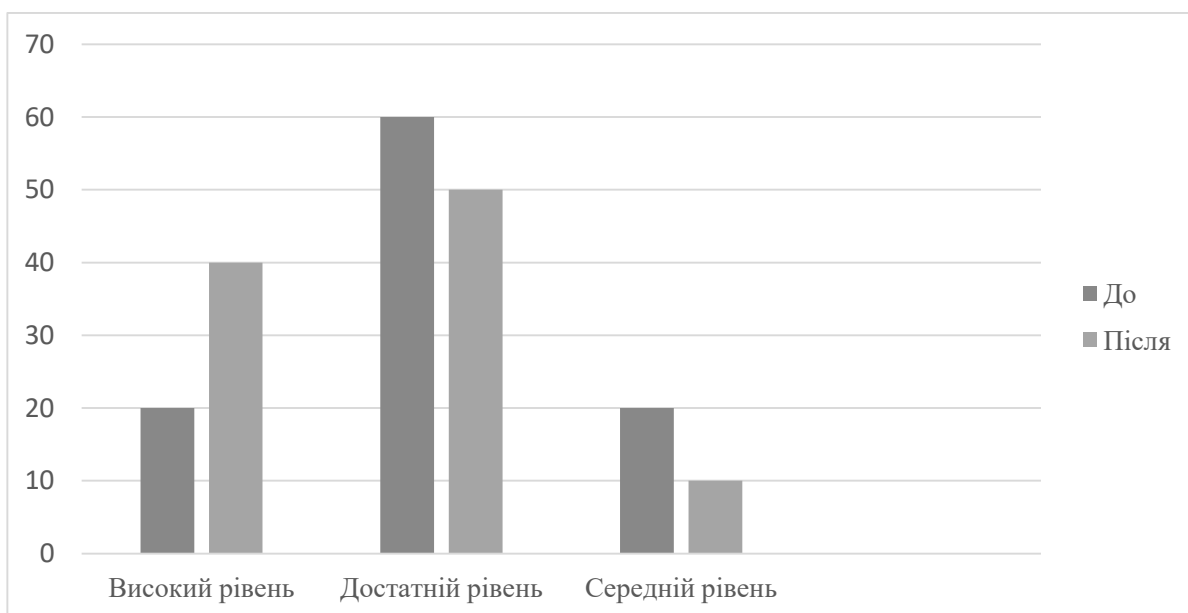

Рис. 2.1. Результати дослідження рівня сформованості комунікативних компетентностей у дітей дошкільного віку старшої групи ЗДО «Гармонія»

За аналізом результатів, зазначимо зміни у розвитку старших дошкільників в комунікативній сфері, які відбулися в період проведення комплексу театралізації (додаток Н):

1) середній рівень мовленнєвої активності підвищився, діти стали активніше вступати в діалог, покращилася їхня здатність будувати зв'язні висловлювання;

2) рівень навичок соціальної взаємодії зріс, діти стали більш упевнено взаємодіяти в групі, краще розуміти і враховувати думку однолітків;

3) емоційна чуйність покращилася, що свідчить про розвиток здатності до емпатії та вираження своїх почуттів;

4) невербальна комунікація покращилася, що пов'язано з розвитком виразності рухів, жестів і міміки.

Результати дослідження підтвердили високу ефективність програми з розвитку комунікативних навичок дошкільнят засобами театралізації. Театралізовані заняття сприяли значному поліпшенню мовленнєвої активності, розвитку навичок соціальної взаємодії, а також емоційної та невербальної виразності дітей. Таким чином, театралізація може бути рекомендована як ефективний засіб корекційної та розвивальної роботи в закладах дошкільної освіти, спрямований на комплексний розвиток комунікативної сфери дошкільнят.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано практичні шляхи вирішення наукової проблеми формування комунікативних компетентностей дітей старшого дошкільного віку за допомогою театралізованих засобів. Отримані результати дослідження підтверджують досягнення мети, вирішення поставлених завдань і дають можливість сформулювати висновки, підсумовують ключові моменти з теоретичної і практичної частин роботи, відображаючи важливість театралізованої діяльності в формуванні комунікативних компетентностей у дітей дошкільного віку.

1. Теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури з даної проблематики дозволив уточнити сутність та зміст театралізованої діяльності, визначивши її як важливу складову освітнього процесу в дошкільному віці. Театралізована діяльність є багатогранним і універсальним засобом педагогічного впливу, оскільки поєднує у собі гру, творчість та спілкування, що сприяє всебічному розвитку дитини. На основі аналізу літературних джерел було встановлено, що театралізована діяльність не лише стимулює розвиток уяви, фантазії, мови та соціальних навичок, але й є ефективним засобом для формування комунікативних компетентностей у старшому дошкільному віці. Це пояснюється тим, що в процесі участі у театральних іграх діти вчаться спілкуватися, виражати свої думки і почуття, працювати в колективі, а також розуміти і реагувати на емоції інших людей.

У дошкільному віці комунікативні компетентності є основою для майбутньої успішної соціальної адаптації та інтеграції дитини в суспільство. Психологічні дослідження показують, що комунікативні навички активно розвиваються саме у старшому дошкільному віці, коли діти починають усвідомлювати себе як особистостей, розвивають вербальну і невербальну

комунікацію, вчаться домовлятися та співпрацювати з ровесниками. Театралізована діяльність забезпечує сприятливі умови для цього процесу через включення дітей у різноманітні соціальні ролі та ситуації, що дозволяють відпрацьовувати різні моделі спілкування.

2. Було визначено та обґрунтовано педагогічні умови, які сприяють ефективному формуванню комунікативних компетентностей у дітей старшого дошкільного віку. Важливу роль у цьому процесі відіграє створення сприятливого емоційно-психологічного клімату, застосування ігрових методів навчання, а також забезпечення постійної мовленнєвої взаємодії між дітьми та педагогами. Велике значення у розвитку комунікативних компетентностей дошкільників через театралізовану діяльність відіграє педагог. Саме він створює умови для формування комунікативних навичок, плануючи та організовуючи відповідні театралізовані ігри, обираючи тематику і сценарії, які сприяють розвитку активного мовлення, емпатії та співпраці серед дітей. Педагог допомагає дітям будувати комунікації у процесі гри, а також корегує їхні дії та взаємодію, сприяючи формуванню правильних моделей поведінки і спілкування.

3. У ході дослідження було розроблено комплекс занять та визначено критерії для оцінки формування комунікативних компетентностей у дітей старшого дошкільного віку. Запропонований комплекс включає вправи на розвиток мовленнєвої виразності, емоційної чутливості, співпраці та вміння слухати й відповідати, що сприяє активному залученню дітей до процесу спілкування. Встановлені критерії – когнітивний, емоційно-соціальний та поведінковий – дозволяють оцінювати різні аспекти комунікативної компетентності дітей.

5. Після проведеного експериментального дослідження було виявлено, що систематичне використання театралізованої діяльності сприяє суттєвому підвищенню рівня комунікативних компетентностей у дітей старшого дошкільного віку. Діти, які брали участь у театралізованих іграх, продемонстрували більш високий рівень вербальної і невербальної комунікації,

активніше вступали в контакт з однолітками, проявляли ініціативу в спілкуванні, а також краще справлялися з ситуаціями, що вимагали співпраці та вирішення конфліктів. Ці результати підтвердили гіпотезу дослідження про ефективність театралізованої діяльності як засобу розвитку комунікативних компетентностей.

У результаті впровадження комплексу розвитку комунікативних компетентностей через театралізовану діяльність, було відзначено позитивні зміни у поведінці дітей. Вони стали більш відкритими до взаємодії з ровесниками, частіше ініціювали спілкування, демонстрували кращі навички вирішення конфліктів та домовленостей. Особливо варто відзначити розвиток емоційної сфери – діти навчились краще розуміти емоції інших та адекватніше на них реагувати, що сприяло підвищенню рівня емпатії та соціальної згуртованості в групі.

Враховуючи отримані результати, можна зробити висновок, що для ефективного розвитку комунікативних компетентностей дітей через театралізовану діяльність необхідно дотримуватися певних методичних рекомендацій. По-перше, педагогам слід забезпечити системність і послідовність у проведенні театралізованих ігор. Це має бути не одноразова діяльність, а тривалий процес, що інтегрується в щоденну програму навчання. По-друге, важливо враховувати індивідуальні особливості дітей: рівень розвитку їхніх комунікативних навичок, темперамент та емоційну сферу. По-третє, доцільно використовувати різні форми театралізованих ігор – від ігор-драматизацій до більш складних постановок з елементами імпровізації.

Підсумовуючи, варто зазначити, що тема дослідження має перспективи для подальшого наукового вивчення. Зокрема, доцільно детальніше дослідити вплив різних форм театралізованої діяльності на окремі компоненти комунікативних компетентностей, а саме: мовленнєві, соціальні та емоційні. Також цікавим є вивчення ефективності даного підходу в роботі з дітьми, які мають мовленнєві порушення чи труднощі у спілкуванні.

Загалом, проведене дослідження дозволило дійти висновку, що театралізована діяльність є потужним інструментом для формування комунікативних компетентностей у дітей старшого дошкільного віку. Вона сприяє розвитку мовлення, соціальної активності, емоційної компетентності та співпраці серед дітей. Організація театралізованих ігор має велике значення для всебічного розвитку дитини та її підготовки до майбутнього навчання і соціальної взаємодії. Важливим є залучення педагогів до цього процесу, адже вони виступають як головні фасилітатори та керівники дитячих театральних ігор.

Театралізована діяльність, зокрема через гру і творчість, створює умови для розвитку комунікативних навичок у формі, яка є природною і цікавою для дітей цього віку. Тому даний метод варто широко використовувати в освітньому процесі для забезпечення успішної соціалізації дітей старшого дошкільного віку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамович С. Д., Чікарькова М. Ю. Риторика : навч. посібник. Львів : Світ, 2001. 240 с.
2. Айзенбарт М. Формування соціально-комунікативної компетенції старших дошкільників як педагогічна проблема. *Молодь і ринок*. 2014. № 1. С. 119–124.
3. Алексєєнко-Лемовська Л. В. Всебічний розвиток дошкільників у процесі театральної діяльності. *Професіоналізм педагога в контексті Європейського вибору України*. Ялта, 2007. № 1. С. 122–126.
4. Апляс Т. А. Розвиток мовлення засобами театралізованої діяльності. *Майстерність комунікації у мистецькій і професійній освіті : збірник наукових праць*. Житомир, 2020. Ч. II. С. 13–16.
5. Архипова С., Кушнірик Н. Методика розвитку творчих здібностей у дітей дошкільного віку. *Педагогічні науки*. 2009. С. 41–48.
6. Баташева Н. І. Формування емоційної сфери соціально депривованих дошкільників із затримкою психічного розвитку : дис. ... канд. псих. наук : 19.00.08. Київ. 2019. 323 с.
7. Богуш А. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах : підруч. для студ. у вищ. навч. закладів. Київ : Слово, 2010. 304 с.
8. Бондаренко Г. Л. Історія педагогічної риторики : навч. посіб. Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2012. 276 с.
9. Бондаренко М. Сучасний український театр: культурний аспект. *Україна і світ : гуманітарно-технічна еліта та соціальний прогрес : матеріали всеукр. наук.-теорет. конф. студ. і аспірантів*. Харків, 2023. С. 120–122.

10. Волкова В. А., Чесняк Т. О. Роль театралізованої діяльності у розвитку творчих здібностей старших дошкільників. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2015. Вип. 43. С. 82–88.

11. Гавриш Н. Художнє слово і дитяче мовлення : навч. посіб. Донецьк : ТОВ «Лебідь», 2005. 128 с.

12. Гергало Т. Ю. Емпіричне вивчення предметно-розвивального середовища, як чинника розвитку театралізованої діяльності дошкільників. *Збірник наукових статей студентів спеціальності «Дошкільна освіта»*. Ніжин, 2017. С. 46–51.

13. Гергало Т. Ю. Театралізована діяльність дошкільників як чинник розвитку дітей. студентського наукового товариства. *Вісник студентського наукового товариства*. Ніжин, 2017. Вип. 16. С. 187–188.

13. Грицак Н. Р. Теорія і методика жанрового аналізу малих епічних і ліроепічних різнонаціональних художніх творів : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2020. 400 с.

14. Денисенко О. І. Розвиток навичок комунікабельності у дітей дошкільного віку : метод. посіб. Черкаси : ЧОППОП ЧОР, 2012. 32 с.

15. Єфименко Л. М., Сосницька К. В, Поцелуйко О. Є. Особливості використання прийомів і методів розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку. *The 14 th International scientific and practical conference «Modern science: innovations and prospects»*. Stockholm. 2022. С. 169–172.

16. Жума Д. Формування культури спілкування у дітей старшого дошкільного віку за допомогою гри. *Наука. Освіта. Молодь*. 2023. С. 122–124.

17. Завязун Т. Дослідження сучасних підходів до проблеми виникнення труднощів комунікації дошкільників. *Електронне наукове фахове видання «Адаптивне управління: теорія і практика»*. Серія «Педагогіка». Вип. 4 (7). 2018. С. 1–14.

18. Зеленська Т. С. Театралізована діяльність як чинник розвитку особистості дошкільника. *Психологія і війна : збірник матеріалів XIV Міжнародної науково-практичної конференції*. Ніжин, 2024. С. 127–128.

19. Зозуля А. В. Театралізована діяльність як засіб мовленнєвого розвитку дошкільників. *Наукові записки. Психолого-педагогічні науки*. 2015. № 4. С. 151–157.

20. Кондратюк Б. Особливості театралізованої діяльності дітей дошкільного віку : сутність та види. *Дошкільна освіта : теорія, методика, інновація. Наукова рада*. Луцьк, 2023. С. 59–63.

21. Кремешна Т. Театр як засіб впливу на культурне та соціальне становлення особистості. *Молодь і ринок*. 2012. № 5 (88). С. 102–105.

22. Лебеденко Д., Кузава І. Особливості використання прийомів і методів для розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку. *Педагогічний часопис Волині*. 2018. № 4 (11). С. 112–116.

23. Лещук Г. В. Соціальна робота з дітьми із розладами аутистичного спектру : комунікативний аспект. *Social Work and Education*. 2016. Вип. 3. № 2. С. 26–33.

24. Листопад М. В. Формування комунікативних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобами гри-драматизації. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки»*. 2017. Вип. 76. С. 98–102.

25. Лісовець О. В. Особливості становлення і розвитку самостійності дитини у дошкільному віці. *Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Психолого-педагогічні науки*. № 3. 2018. С. 28–34.

26. Локарева Г. В., Стадніченко Н. В. Театральне мистецтво як засіб досягнення позитивних результатів у процесі реабілітації хворих : теоретичний та практичний аспекти. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки*. 2009. № 1. С. 95–100.

27. Любчак Л. В. Підготовка майбутніх вихователів до організації театралізованої діяльності дітей дошкільного віку. *Освітній дискурс : збірник наукових праць*. 2018. Вип. 9 (11–12). С. 91–103.

28. Ляховець О. Театралізована діяльність у дітей дошкільного віку. *Дошкільний навчальний заклад*, (2). 2009. С. 13–19.

29. Мартиненко І. В. Особливості комунікативної діяльності дітей старшого дошкільного віку з системними порушеннями мовлення : монографія. Київ : ДІА, 2016. 304 с.

30. Матвієнко С. І. Теорія та методика музичного виховання дітей дошкільного віку : навч. посіб. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 297 с.

31. Михальська С. А. Чинники та критерії комунікативно-мовленнєвого розвитку дошкільника. *Збірник наукових праць. Проблеми сучасної психології*. 2010. № 9. С. 107–118.

32. Могильова Н. М. Основні напрямки дослідження комунікативного розвитку дітей у вітчизняній психології. *Психолінгвістика*. Слов'янськ. № 10. 2012. С. 85–92.

33. Мороз Н. С. Театралізована діяльність учнів у системі виховної Великої Британії : історичний аспект. *Таврійський вісник освіти*. Херсон, 2008. № 1 (21). С. 94–99.

34. Нікітіна І. В., Шевченко С. В. Ігрова діяльність, як центральний елемент розвитку рухового праксису у дошкільників. *Євроінтеграційні орієнтири інноваційного наукового пошуку молоді України*. 2024. № 6. С. 41–44.

35. Олійник О. М. Театрально-ігрова діяльність в умовах дошкільного навчального закладу : навч. метод. посіб. Кам'янець-Подільський : Волощук В. О., 2017. 163 с.

36. Омельченко І. М. Онтогенетичні стадії формування соціальної перцепції на етапі дошкільного дитинства. *Електронний збірник наукових праць Запорізької обласної академії післядипломної педагогічної освіти*. Полтава. Вип. 4 : 5. 2011. С. 1–7.

37. Онуфрієнко. Г. Сергіївна, Черневич А. О. Термін комунікація в поняттєвому вимірі й лінгвістичному контексті. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології»*. 2010. № 675. С. 154–160.

38. Палій А. А. Методи діагностики психічного розвитку дітей. *Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Кафедра загальної та експериментальної психології*. Івано-Франківськ. 2013. 430 с.

39. Петрожалко Т. М. Театралізована діяльність як засіб художньо-мовленнєвого розвитку дошкільника. *Формування дидактичної компетентності педагогів дошкільної та початкової освіти : збірник науково-методичних праць*. 2015. С. 560–564.

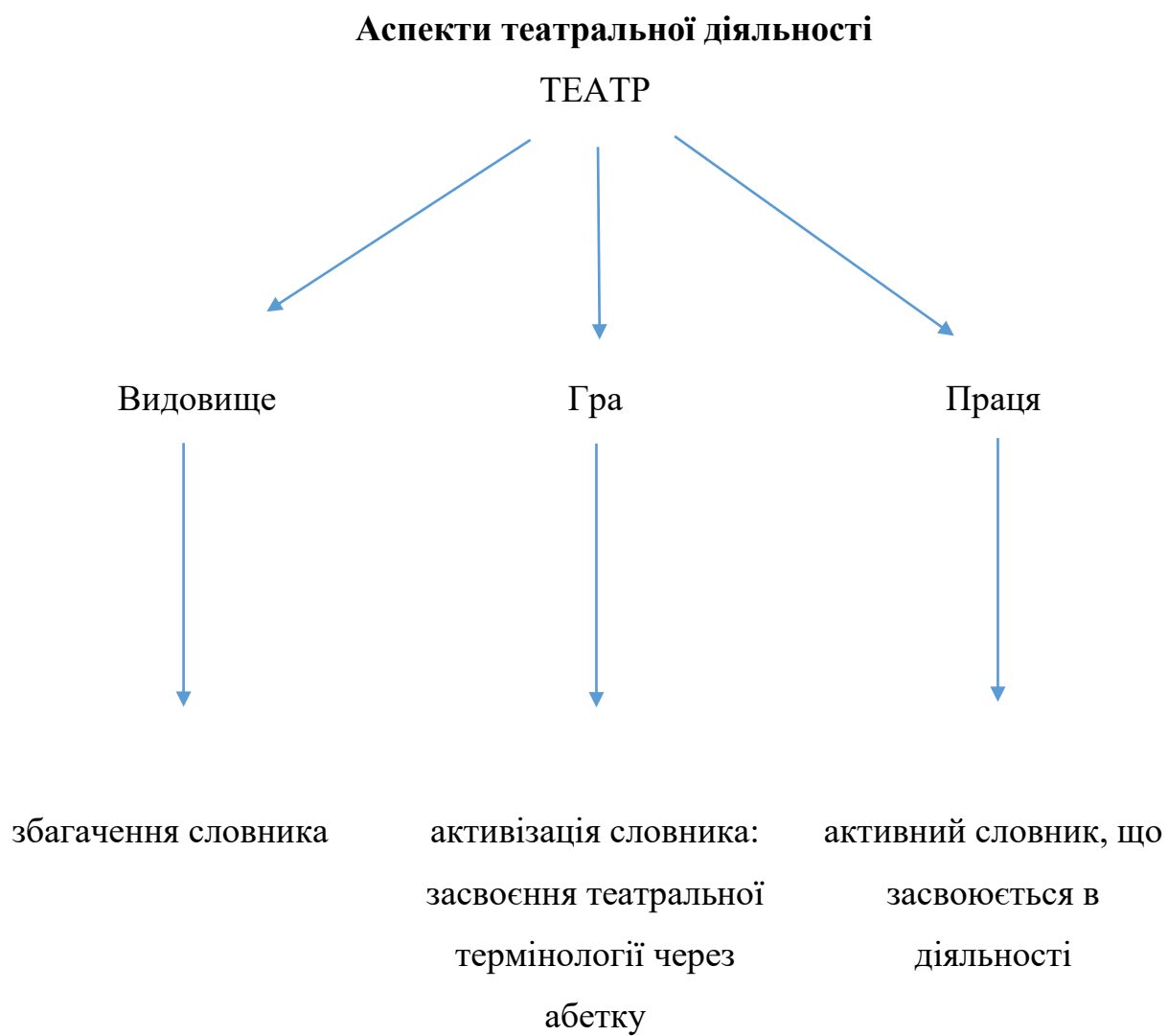
40. Похил О. Особливості театралізованої діяльності старших дошкільників. *Збірник наукових статей студентів спеціальності «Дошкільна освіта»*. Ніжин, 2017. С. 143–147.

41. Семенишена Т. О. Формування мовленнєвої готовності дітей старшого дошкільного віку зі зниженим зором до навчання в школі : дис. ... канд. наук : 13.00.02. Київ, 2011. 204 с.

42. Ткаченко Л., Інноваційні підходи до мовленнєвого розвитку дитини у дошкільній і початковій освіті. *Перспективи та інновації науки*. № 10 (44). 2024. С. 1035–1042.

ДОДАТКИ

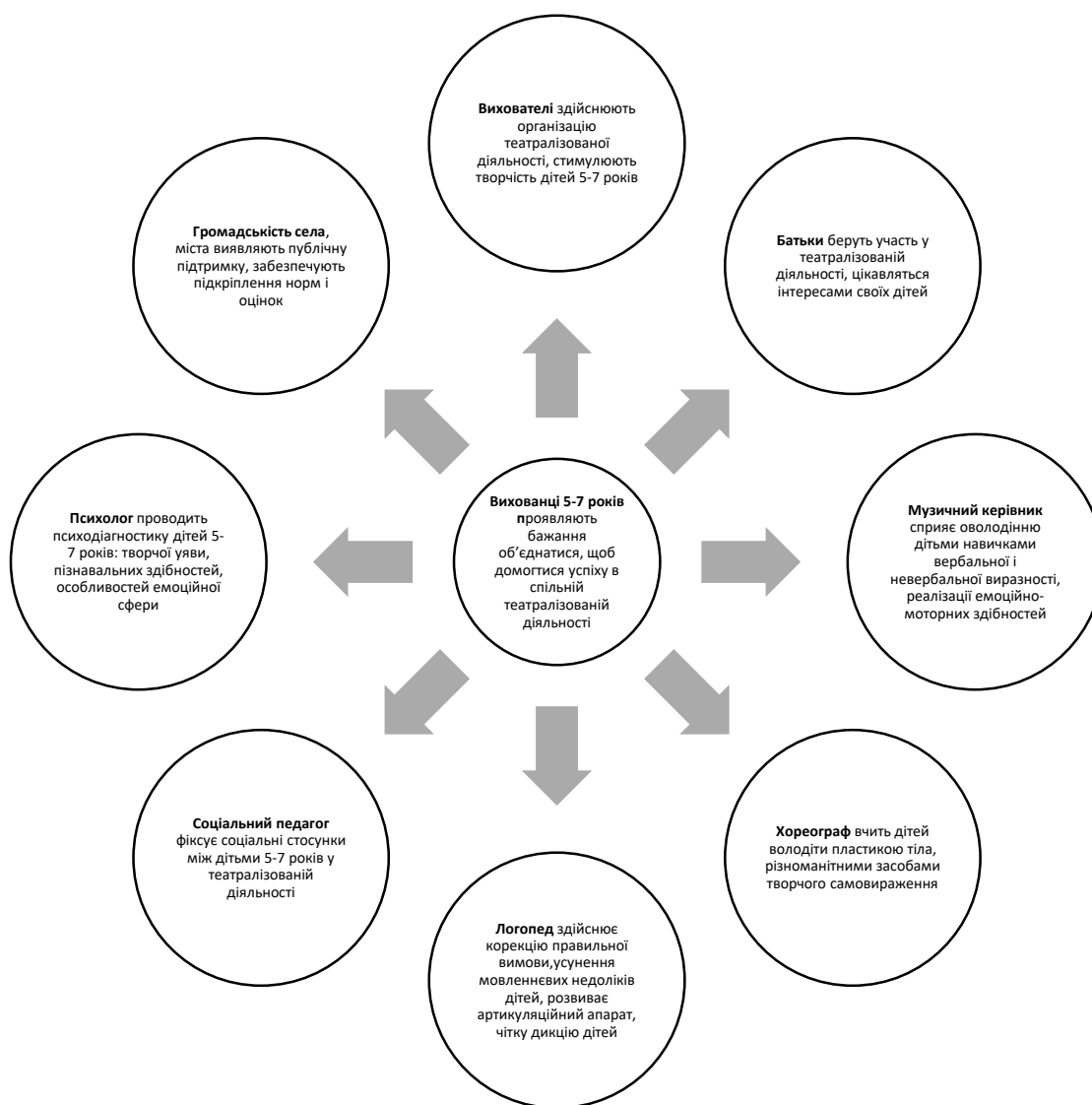
Додаток А

Додаток Б

Взаємодія дорослих і дітей у творчій театралізованій діяльності.

Комплексний підхід до театральної активності дошкільників

Додаток В

**Список дітей старшої групи ЗДО «Гармонія», які брали участь у
дослідженні**

№	Ім'я
1	Ш. Ніколь
2	Х. Вікторія
3	Р. Іван
4	К. Єлизавета
5	Н. Ростислав
6	Д. Владислав
7	С. Матвій
8	А. Надія
9	Х. Матвій
10	Л. Поліна

Додаток Г

**Тест «Опитувальник оцінювання рівня тривожності та схильності до
неврозу»**

(Автор: А. Захаров)

Прочитайте подані нижче твердження та поставте відмітку навпроти тієї відповіді, яка найбільше підходить до характеру, поведінки вашої дитини.

Запитання	Так	Ні	Іноді
Легко засмучується, багато переживає			
Часто плаче, скиглить, довго не може заспокоїтись			
Вередує, дратується через дрібниці			
Часто ображається, не переносить будь-яких зауважень			
Трапляються випадки агресії			
Заїкається			
Гризе нігті			
Смокче пальці			
Поганий апетит			
Вживає їжу вибірково			
Важко засинає			
Спить неспокійно			
Неохоче прокидається			
Часто кліпає			
Не вміє зосереджуватись, швидко відволікається			
Намагається бути тихим			
Боїться темряви			
Боїться самотності			
Боїться невдач, невпевнена у собі, нерішуча			

Обробка результатів діагностики:

За кожен відповідь «так» нараховується – 2 бали, «іноді» – 1 бал, «ні» – 0 балів.

Анкета для батьків з
метою вивчення довірливої активності і самостійності дітей дошкільного
віку

*(Розробила Байєр О. М., к. психол. н., доцент, зав.
кафедри дошкільної освіти КЗ «ЗОІППО» ЗОР)*

Запитання анкети (поставте галочку у графі відповідь)		Відповідь		
		Так	Ні	Важко відповісти
1. Чи звертаєте ви увагу на активність і необхідність формування самостійності і здатності управляти собою у вашої дитини?				
2. Як на вашу думку, чи відчуває ваша дитина себе людиною, яка вже багато чого уміє робити?				
3. Чи існують у вашій родині правила поведінки які дитина знає?				
4. Чи дотримується ваша дитина у своїй поведінці «родинних правил»?				
5. Чи доручаєте ви своїй дитині робити щось самостійно?				
6. Чи уміє ваша дитина самостійно скласти простий план своїх дій і розповісти про нього?				
7. Чи уміє ваша дитина оцінити досягнутий результат, знайти помилку, виправити її самостійно?				
8. Якщо	в а) допомагаєте закінчити роботу дитини разом;			

виникають труднощі у виконанні доручення, то ви:	б) примушуєте виконати завдання за винагороду або погрожуєте покаранням;			
	в) пояснюєте ще раз інструкцію, щоб дитина сама знайшла спосіб дії;			
	г) виконуєте завдання замість дитини, щоби дитина побачила результат;			
	д) просто дозволяєте їй припинити роботу.			
9. Чи навчаєте ви свою дитину певної послідовності побутових дій?				

10. Назвіть 4 «можна» та 4 «не можна» (правила родини) які дитина, на ваш погляд, знає і яких дотримується у своїй поведінці.

«Можна»

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

«Не можна»

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

11. Виконуючи вдома Ваше доручення, які питання задає Ваша дитина?

(обведіть потрібну відповідь)

а) Як це зробити краще?

в) Я так роблю?

б) Чи правильно я роблю?

г) Ти мені допоможеш?

д) інше _____

12. Яке Ваше відношення до помилок дитини? _____

13. За що Ви найчастіше хвалите свою дитину? _____

14. Чи задоволені Ви розвитком своєї дитини в цілому? _____

Дякуємо за участь в опитуванні!

**Результати дослідження початкового рівня сформованості
вміння вступати в контакт**

Імена дітей	Оцінка в балах	Рівень сформованості вміння вступати в контакт
Ш. Ніколь	2	достатній
Х. Вікторія	2	достатній
Р. Іван	1	середній
К. Єлизавета	3	високий
Н. Ростислав	3	високий
Д. Владислав	2	достатній
С. Матвій	2	достатній
Л. Надія	1	середній
Х. Матвій	2	достатній
Л. Поліна	2	достатній
Всього		
Рівень	Кіл-сть	Відсоток
Високий	2 дит.	20%
Достатній	6 дит.	60%
Середній	2 дит.	20%
Низький	0 дит.	0%

**Сценарії казок для проведення у дошкільному закладі освіти
«Рукавичка»**

Дійові особи. Казкар, Дід, Песик, Мишка, Жабка, Зайчик, Лисичка, Вовк, Ведмідь

Казкар: Раз дідусь йшов через ліс,
Песик з ним маленький біг.
Рукавичку дід згубив,
Десь в снігах її лишив.
(Іде дід, губить рукавичку. З'являється мишка).

Казкар: Біжить мимо Мишка-шкряботушка. Побачила рукавичку та й питається.

Мишка: Ой, а хто отут живе? Може впустите мене?

(Зазирає до рукавиці)

Нікого. Значить я тут буду жити.

(Ховається в рукавичку).

Казкар: Стрибає Жабка-скрекотушка. Побачила рукавичку та й питає.

Жабка: А хто, хто ось тут живе?

Мишка: Я, – Мишка-шкряботушка. А ти хто?

Жабка: А я – Жабка-скрекотушка. Пусти мене до рукавички.

Мишка: Заходь.

Казкар: Стрибає мимо Зайчик-побігайчик. Побачив рукавичку та й питає.

(Побачив рукавичку).

Зайчик: А хто, хто в рукавичці живе?

Мишка: Я, – Мишка-шкряботушка.

Жабка: А я – Жабка-скрекотушка. А ти хто?

Зайчик: А я – Зайчик-побігайчик. Пустіть і мене до себе.

Жабка: Та вже йди.

Казкар: Біжить мимо Лисичка-сестричка. Побачила рукавичку та й питає.
(*Дивиться на рукавичку*).

Лисичка: (*прислухається*): А хто, хто в рукавичці живе?

Мишка: Мишка-шкряботушка.

Жабка: Жабка-скрекотушка.

Зайчик: Зайчик-побігайчик. А ти хто така?

Лисичка: А я Лисичка-сестричка. Пустіть і мене.

Мишка: Ну, вже іди!

Казкар: Коли це біжить мимо Вовчик-братик. Побачив рукавичку та й питає.

(*Дивиться на рукавичку*).

Вовк: (*Побачив рукавицю. Здивовано*). А хто, хто в рукавичці живе?

Мишка: Мишка-Шкряботушка.

Жабка: Жабка-скрекотушка.

Зайчик: Зайчик-побігайчик.

Лисичка: Лисичка-сестричка. А ти хто такий?

Вовк: А я Вовчик-братик. Пустіть мене в тепло.

Лисичка: Та заходь вже.

Казкар: Пустили і Вовка. Коли це йде Ведмідь. Побачив рукавичку та й питається.

(*Дивиться на рукавичку*).

Ведмідь: Ну й мороз. Рукавичко? Ти чия? Проживає тут звіря.

Мишка: Мишка-шкряботушка.

Жабка: Жабка-скрекотушка.

Зайчик: Зайчик-побігайчик.

Лисичка: Лисичка-сестричка.

Вовк: Вовчик-братик.

Ведмідь: А я Ведмідь. І мене прийміть.

Вовк: Та в нас місця нема. Рукавичка мала. Ми не впустимо.

Ведмідь: Та я тут скраєчку полежу, зігріюся.

Казкар: Заліз і Ведмідь у рукавицю. Рукавиця тріщить, ледь не рветься.
Аж раптом дід помітив, що рукавицю загубив.

(Дідусь повертається з Песиком).

Дідусь: Жучко, Жучко, виручай – Рукавицю пошукай.

Песик: Гав-гав, гав-гав, Гав, гав, гав!

(Звірята розбігаються)

Казкар: Як почули звірята, що собака гавкає, перелякалися та в різні сторони порозбігалися. А дід забрав рукавицю та й пішов додому.

Бременські музиканти

Дійові особи: Трубадур, Осел, Пес, Кішка, Півень, Розбійник 1, Розбійник 2, Розбійник 3, Розбійник 4, Розбійник 5

Лунає пісня. Розбійники танцюють і підспівують.

Кажуть, ми Бяки-Буки! Як виносить нас земля?

Дайте чи що карти в руки, поворожити на Короля!

Приспів: Ой, ля-ля-ля! Ой, ля-ля-ля! Погадати на Короля!

Ой, ля-ля-ля! Ой, ля-ля-ля! Ех, ма!

Завтра далека дорога випадає Королю.

У нього грошенят багато! А я грошики люблю

Приспів: Ой, лю-лю! Ой, лю-лю! А я грошики люблю!

Ой, лю-лю! Ой, лю-лю! Ех, ма!

Корольова карта бита! Битий і весь його загін!

Справа буде шито-крито! Карти правду кажуть!

Приспів: Ой, ля-ля! Ой, ля-ля! Завтра грабуємо Короля!

Ой, ля-ля-ля! Ой, ля-ля-ля! Завтра грабуємо Короля!

Несподівано з'являються бременські музиканти з музичними інструментами.

Півень: Ку-ка-рі-ку.

Віслюк: Іа-іа-іа.

Кіт: М-я-яу.

Пес: Гав-гав-гав.

Лякають розбійників. Розбійники тікають. Музиканти підбирають кинуту розбійниками зброю.

Музиканти: Ура!!! Ми перемогли!

Півень: Добре те, що добре закінчується!

Діти виходять на танець разом.

Ріпка

(музична вистава)

Діти, розподіливши ролі, виконують вказівки, які лунають з пісні.

Був собі дід Андрушка,

Була в нього баба Марушка,

А в них була внучка Мінка,

У Мінки – собачка Фінка,

У Фінки була кицька Варварка,

А в Варварки – мишка Сіроманка.

Пішов дід на город, скопав грядку,

Зробив в землі дірочку дрібку,

Посадив туди ріпку.

Виросла ріпка велика-превелика!

Гуп-гуп-гуп, взяв дід ріпку за чуб,

Вперся в землю ногами, тягне і тягне руками,

Мучився, мучився цілий день,

Мучився, мучився цілий день,

А ріпка сидить, як пень!

Кличе дід бабу: Бабо, годі спати!

Треба ріпку витягати!

Гуп-гуп-гуп, взяв дід ріпку за чуб,

Баба – діда за сорочку, стала вище на горбочку,

Мучилися, мучилися цілий день,

Мучилися, мучилися цілий день,

А ріпка сидить, як пень!

Кличе баба внучку: Внучко, годі спати!

Треба ріпку витягати!

Гуп-гуп-гуп, взяв дід ріпку за чуб,

Баба – діда за сорочку, внучка – бабу за торочку.

Мучилися, мучилися цілий день,

Мучилися, мучилися цілий день,

А ріпка сидить, як пень!

Кличе внучка собачку Фінку: Фінко, годі спати!

Треба ріпку витягати!

Гуп-гуп-гуп, взяв дід ріпку за чуб,

Баба – діда за сорочку, внучка – бабу за торочку,

Собачка – внучку за спідничку зубами, бо така вже звичка.

Мучилися, мучилися цілий день,

Мучилися, мучилися цілий день,

А ріпка сидить, як пень!

Кличе собачка кицю Варварку: Варварко, годі спати!

Треба ріпку витягати!

Гуп-гуп-гуп, взяв дід ріпку за чуб,
Баба – діда за сорочку, внучка – бабу за торочку,
Собачка – внучку за спідничку, а киця – собачку за стрічку.
Мучилися, мучилися цілий день,
Мучилися, мучилися цілий день,
А ріпка сидить, як пеня!

Кличе киця мишку Сіроманку: Мишко, годі спати!
Треба ріпку витягати!
Гуп-гуп-гуп, взяв дід ріпку за чуб,
Баба – діда за сорочку, внучка – бабу за торочку,
Собачка – внучку за спідничку, а киця – собачку за стрічку,
Мишка – кицю за хвоста, треба разом, бо біда.
Мучилися, мучилися цілий день,
Мучилися, мучилися цілий день,
Мучилися, мучилися цілий день,
Витягнули ріпку!

Порівняльна анкета для педагогів
щодо визначення рівня емоційного благополуччя і саморегуляції довірливої
активності дітей у взаємодії з однолітками

Розробила Байєр О.М., к. психол. н., доцент, зав. кафедри дошкільної освіти КЗ «ЗОППО» ЗОР

Запитання анкети (поставте відповідь так, ні або важко сказати)	Відповідь		Коментар
	<i>перед початком впровадження комплексу</i>	<i>після закінчення комплексу/під час проведення комплексу</i>	
Чи впевнена дитина, що їй щоранку чекають у групі, що їй раді? (спокійна, проявляє радість від зустрічі з дітьми й дорослими, із задоволенням іде в дитячий заклад).			
Чи використовує дитина можливість самостійно, вільно вибирати матеріали, посібники, іграшки на полках й у зонах розвитку в групі?			

Чи використовує дитина своє право на вибір діяльності? (сама знаходить собі заняття, може підібрати матеріал, обрати партнера, не очікує дозволу на діяльність тощо).			
Чи реалізує дитина своє право на відмову від колективної (спільної) діяльності? (робити щось самотійно в ігровій або розвивальній зоні в ситуації колективної гри)			
Чи використовує дитина право на свій індивідуальний темп роботи? (просить додаткове завдання, якщо виконує його швидко; спокійно доводить розпочату справу до кінця, навіть якщо всі вже впоралися; може закінчити роботу через якийсь час).			
Чи використовує дитина можливість проявляти			

свою активність, у тому числі рухову? (уміє грати в рухливі ігри, організовує їх; прагне до руху; спокійно витримує навчальні навантаження).			
Чи використовує дитина життєвий простір групи для реалізації потреби як у спілкуванні, так і в усамітненні? (може при бажанні знайти куточок для спокійної самотійної гри або відпочинку)			
Чи відчуває дитина себе членом «сім'ї-групи»: висловлює свою думку або проявляє емоції, чи пропонує щось змінити в інтер'єрі, переставити як їй зручно або переобладнати?			
Чи прагне дитина отримати визнання, повагу, симпатію у взаємодії з однолітками і дорослими, проявляє ініціативу, сподівається при цьому на підтримку.			

Чи виявляє дитина почуття власної гідності? (прагне до високої самооцінки, переживає свою відповідність-невідповідність певним моральним еталонам, правилам, прийнятим у групі, уміє порівнювати себе з іншими, відносить себе до «гарних дітей»)			
Чи фіксується дитина на почутті провини, якщо щось не вийшло? (острах помилитися, тривожність, нерішучість, постійне очікування допомоги, підказки й підтримки від дорослого).			
Чи відчуває залежність від настрою інших дітей, вихователів? (проявляє «польове поведження»: діти б'ються, плачуть, сміються тощо – і я теж.)			

Додаток М

Аналіз змін після використання комплексу з театралізованими вправами

Імена дітей	Оцінка в балах	Рівень сформованості вміння вступати в контакт
Ш. Ніколь	2	достатній
Х. Вікторія	2	достатній
Р. Іван	1	середній
К. Єлизавета	3	високий
Н. Ростислав	3	високий
Д. Владислав	2	достатній
С. Матвій	2	достатній
А. Надія	1	середній
Х. Матвій	2	достатній
Л. Поліна	2	достатній
Всього		
Рівень	Кіл-сть	Відсоток
Високий	4 дит.	40%
Достатній	5 діт.	50%
Середній	1 дит.	10%
Низький	0 дит.	0%

Додаток Н

**Оцінка розвитку комунікації дошкільників при використанні
театралізованої діяльності**

№	Ім'я	Оцінка			
		мовленнєва активність	соціальна взаємодія	емоційна виразність	невербальна комунікація
1	Ш. Ніколь	5	5	5	4
2	Х. Вікторія	4	4	4	4
3	Р. Іван	3	2	2	2
4	К. Єлизавета	5	5	5	4
5	Н. Ростислав	5	5	4	5
6	Д. Владислав	3	3	4	4
7	С. Матвій	3	3	2	4
8	А. Надія	3	2	4	3
9	Х. Матвій	4	5	4	4
10	Л. Поліна	5	5	5	5

Бали від 1 до 5 (де 5 – найвищий).

**Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ**

Я, Касяненко Вікторія Олександрівна, студентка 2 курсу, заочної форми здобуття освіти, факультету соціальної педагогіки та психології, спеціальності 012 «Дошкільна освіта», Освітньої програми «Дошкільна освіта», адреса електронної пошти kasanenkovika2@gmail.com

підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему: «Театралізована діяльність як засіб формування комунікативної компетентності у дітей старшого дошкільного віку» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлена;

– заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

– згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

_____ (Касяненко В. О.)

_____ (Курінна А. Ф.)